

Jaarrapport2014

Agentschap voor Natuur en Bos

Vlaanderen
is natuur

“We hebben een steen verlegd in de natuur in Vlaanderen”

“Ik heb een steen verlegd, in een rivier op aarde. Het water gaat er anders dan voorheen”, zong Bram Vermeulen. Met de goedgekeurde natuurdoelen hebben we vorig jaar precies hetzelfde gedaan: talloze plannen gesmeed tot 1 beheerplan om de 36 instandhoudingsdoelstellingen uit te voeren. Samen met alle doelgroepen legden we zo het natuurlandschap in Vlaanderen voorgoed in een andere plooi. Ook in 2015 primeert de dialoog met de pas opgerichte overlegplatforms in Speciale Beschermingszones.

“De stroom van een rivier hou je niet tegen”, gaat Bram Vermeulen verder. In het vijvergebied Midden-Limburg hebben private landeigenaren, natuurorganisaties en verschillende overheden elkaar ook niet tegengehouden. Wel integendeel, hun vernieuwende samenwerking in het natuurproject *3watEr* werd door Europa beloond met de Natura 2000 Award.

Natuurbeleving stopt niet aan de grenzen van het park of het bos. We trekken alle registers open om natuur nog meer in je buurt te krijgen. Sterker zelfs: onze boswachters kennen niet alleen elk olifantenpad maar ook de weg naar sociale media. Tips, weetjes en mooie foto's zullen in 2015 te ontdekken zijn via de twitterende boswachter. Vergeet de #boswachter niet.

De natuur is van iedereen. Maar je voelt je pas écht eigenaar als je er ook bij betrokken wordt. Daarom blijven we de kar trekken om natuurbeleving in Vlaanderen op de kaart te zetten. Aan alle partnerorganisaties en medewerkers van het Agentschap Natuur en Bos: dank je wel! Omdat door het verleggen van die steen het natuurlandschap in Vlaanderen nooit meer langs dezelfde weg zal gaan.

Marleen Evenepoel
Administrateur-generaal
Agentschap Natuur en Bos

Het Agentschap voor Natuur en Bos

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) is een agentschap van de Vlaamse overheid. Het is onze taak om elke dag te werken aan het behoud, de bescherming en de ontwikkeling van natuur. Zorgen voor duurzame natuur betekent rekening houden met economische, maatschappelijke en ecologische aspecten van de maatschappij. Deze drie thema's vormen de basis voor de werking van het agentschap.

Samen met partners een groter draagvlak creëren voor natuur

En om die taak te vervullen, werken we samen met veel verschillende partners. Zo willen we een groter draagvlak creëren voor natuur. Onze deur staat open voor iedereen: van een grote multinational die bomen wil planten tot een lokale jeugdbeweging die in een stukje natuur wil kamperen.

Ons doel: meer en betere natuur voor iedereen

De missie van het ANB is: 'Meer natuur en betere natuur waar we samen voor zorgen'. Deze missie hebben we vertaald naar drie thema's waar wij op werken:

1. **Biodiversiteit in Vlaanderen.** Binnen dit thema werken we aan het behalen van de natuurdoelen voor Europees beschermde habitats en soorten, bescherming van soorten, controleren van overlast door soorten en de uitbreiding van de oppervlakte natuur.
2. **Beleving en toegankelijkheid van natuur.** In dit luik werken we aan de beleving van de natuur en zorgen we voor natuur in de buurt van iedereen.
3. **Waarde van natuur en ecosystemen.** Met dit thema maken we de waarde van natuur en ecosysteemdiensten zichtbaar voor de maatschappij.

Een sterke inhoudelijke werking heeft bovendien een goede ondersteuning nodig van het beleid. Daarom werken we ook mee aan wetgevende kaders, handhaving, ruimtelijke planning, communicatie en wetenschappelijke onderbouwing als kritische voorwaarden voor een efficiënt en effectief natuurbeleid.

Ook in de werking van het agentschap zelf streven we naar efficiëntie, effectiviteit, klantgerichtheid en integriteit.

Inhoud

1. Strategische doelstellingen en operationalisering	5
1.1. Het agentschap draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen	5
1.1.1. Het ANB ontwikkelt en implementeert een biodiversiteitsvisie als invulling van de EU-strategie.....	5
1.1.2. Het ANB voert het Natura 2000–programma uit door de realisatie van de G-IHD tegen 2050.....	10
1.1.3. Het ANB werkt mee aan het voorkomen en onder controle houden van schade en overlast door soorten.....	14
1.2. Het agentschap verhoogt de beleving van natuur	17
1.2.1. Het ANB zet in op een verhoogde beleving van natuur	17
1.2.2. Het ANB faciliteert en realiseert meer en beter groen in en rond de stad.....	19
1.3. Het agentschap valoriseert de waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij	23
1.3.1. Het ANB optimaliseert beheerpraktijken door het streven naar een kosteneffectief en adaptief beheer voor een breed gamma van ecosystemendiensten.....	23
1.3.2. Het ANB streeft naar een duurzaam gebruik of medegebruik van natuur door een divers en kwalitatief aanbod van producten en de optimalisatie van hun afzet.....	24
1.3.3. Het ANB maakt ecosystemen zichtbaar, bouwt ze uit en promoot de toepassing ervan...	26
2. Kritische voorwaarden voor een kwaliteitsvol natuurbeleid	27
2.1. Personeel en organisatiestructuur	27
2.2. Logistiek.....	32
2.3. ICT.....	33
2.4. Communicatie	35
2.5. Financieel management	37
2.6. Handhaving.....	38
2.7. Regelgeving	39
3. Het agentschap in cijfers	42
4. Financieel verslag	44

1. Strategische doelstellingen en operationalisering

1.1. Het agentschap draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen

1.1.1. Het ANB ontwikkelt en implementeert een biodiversiteitsvisie als invulling van de EU-strategie

Vlaanderen moet de biologische diversiteit behouden en wilde planten en dieren in hun natuurlijk leefmilieu handhaven. Dat is vastgelegd in Europese richtlijnen, internationale verdragen en de Vlaamse wetgeving. Ook Vlaanderen dient maatregelen te nemen om:

- De biodiversiteit te garanderen.
- De gunstige staat van instandhouding van levensvatbare populaties van soorten te verzekeren.
- Het herstel van bedreigde soorten te bevorderen.
- De wetgeving en/of andere regelgeving te ontwikkelen of te handhaven die nodig is voor de bescherming van bedreigde soorten en populaties.

Resultaten

Soortenbescherming

Voor de Europees beschermde soorten werd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) een voorstel van potentiële **leefgebiedskaarten** opmaakt, gebaseerd op soortspecifieke vegetatie en verspreidingsafstanden. Deze kaarten moeten leiden tot een meer gedetailleerde afbakening in 2015. Voor 10 soorten werd deze gedetailleerde afbakening al getest.

De **basisrapporten voor de soortbeschermingsprogramma's (SBP)** voor knoflookpad, hamster, roerdomp en vleermuizen werden opgemaakt. In 2015 zullen de basisrapporten na advies van de wetenschappelijke begeleidingscommissie en de overleggroep Europese natuurdoelen omgezet worden tot een volwaardig SBP.

De beschermingsmaatregelen voor de **knoflookpad** zullen in hoofdzaak bestaan uit habitatherstel door kwaliteitsverbetering, de realisatie van bijkomend leefgebied en verbindingen tussen deelpopulaties. Daarnaast wordt in de specifieke voorwaarden rekening gehouden met de mogelijke noodzaak voor de eventuele opstart van een kweek- en herintroductieprogramma.

Voor de **kwartelkoning** werd een ontwerpactieplan uitgewerkt. Dit steunt voornamelijk op twee pijlers: enerzijds op richtlijnen voor het inrichten van geschikte leefgebieden en anderzijds ad hoc beschermingsmaatregelen voor kwartelkoningen die zich vestigen op percelen die niet in het beheer zijn van het agentschap. Er wordt onderzocht of kwartelkoningen kunstmatig gevestigd kunnen worden in geschikte gebieden, om van daaruit een populatie op te starten. Voor de **grauwe kiekendief** werd het basisrapport besproken met de wetenschappelijke begeleidingscommissie. Op basis van de uitkomst hiervan zal een actieplan worden uitgewerkt, in nauw overleg met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) gelet op de interactie met de beheersovereenkomsten.

Bij de **vleermuizen** worden acties voorzien voor boombewonende vleermuizen, vleermuizen die in forten huizen en de ingekorven vleermuis.

De **hamster** komt uitsluitend voor in waardevol akkergebied, de nadruk wordt dan ook gelegd op een goede samenwerking met de landbouwsector. Het SBP zal een voorwaardelijk kweek- en bijplaatsingsprogramma bevatten en een effectmonitoring.

De belangrijkste maatregelen in het basisrapport voor de **roerdomp** zijn de realisatie van bijkomend leefgebied door omvorming of uitbreiding en een aangepast beheer van de leefgebieden.

De opmaak van het basisrapport voor het SBP voor de **gladde slang** werd opgestart.

Het SBP voor de **Antwerpse haven** is vastgesteld. Aanleiding voor de opmaak was het bieden van een oplossing voor het spanningsveld tussen natuur en economie in de Antwerpse haven. Het SBP is opgebouwd rond 14 parapluoorten waarvoor soortbehoudsmaatregelen werden voorgesteld. Het gaat daarbij om de volgende soorten: blauwborst, bruine kiekendief, bruin blauwtje, gierzwaluw, groenknolorchis, huiszwaluw, meervleermuis, moeraswespenorchis, oeverzwaluw, rugstreeppad, slechtvalk, visdief, wit bosvogeltje en zwartkopmeeuw.

Het ontwerpactieplan voor het SBP **3 vissen** (beekprik, rivierdonderpad en kleine modderkruiper) wordt momenteel besproken met de waterbeheerders. Er wordt voor afstemming gezorgd met de ontwerpstroomgebiedbeheerplannen die momenteel in openbaar onderzoek zijn.

Het **Palingbeheerplan** geeft uitvoering aan de Europese Verordening inzake het herstel van het palingbestand. De intrek van glasaal in de binnenwateren via het Kanaal Gent-Oostende en de IJzer werd bevorderd door het instellen van een omgekeerd spuibeheer. Er werden samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met waterbeheerders voor de bouw van visdoorgangen op waterlopen die van belang zijn voor de migratie en het leefgebied van paling.

Het SBP voor de **Europese bever** werd vastgesteld. Er wordt ingezet op een actieve bescherming van de bever via een onderbouwd risicobeleid voor schade. Zo worden de conflicten tussen mens en bever zo veel mogelijk opgevangen. Het actieplan bevat een goed afsprakenkader met de waterbeheerders en een algemene ontheffing op het Soortenbesluit voor bepaalde maatregelen buiten natuurgebieden. Daarnaast werd ook een monitoringsprogramma uitgewerkt.

In de vijvers van de viskwekerijen in Rijkevorsel en Lozen is in het voorjaar broed van de stroominnende vissoorten **serpeling, kopvoorn, kwabaal en snoek** uitgezet en opgekweekt tot pootvis. In het kader van de herstelprogramma's voor deze vissoorten is de pootvis van de vijvers geogst en in het najaar uitgezet in verschillende waterlooptrajecten in heel Vlaanderen.

Passende beoordeling en natuurtoets

De **praktische wegwijzer 'eutrofiëring via lucht'** werd afgewerkt door de kwestiewerkgroep. Er werd een principeakkoord gesloten om de praktische wegwijzer 'verzuring via lucht' volgens gelijkaardige principes uit de praktische wegwijzer 'eutrofiëring via lucht' af te werken. Er werden infosessies georganiseerd voor betrokken doelgroepen rond de nieuwe werkwijze voor de opmaak van een passende beoordeling.

De conceptnota voor de opbouw van de **databank passende beoordeling**, een bibliotheek waarin relevante informatie te vinden is voor de opmaak van een passende beoordeling, werd opgemaakt. De noodzakelijke basisinformatie volgt uit de praktische wegwijzers. Samen met het INBO wordt een programma uitgewerkt om noodzakelijke basisgegevens beschikbaar te stellen.

De **online tool 'Depositescan'** werd als eerste stap in het project 'voortoets' gelanceerd, na de uitvoering van testen door zowel ANB-medewerkers als door vertegenwoordigers van de doelgroepen. Het project ontving een nominatie voor een e-gov award onder de rubriek 'samenwerking'.

De werking rond het advies met betrekking tot de passende beoordeling werd gecentraliseerd. Dit betekent dat alle formele adviezen door het ANB centraal worden gefinaliseerd, na technische voorbereiding door de provinciale diensten van het ANB.

Om de **harmonisering van de adviesverlening** te bevorderen, werden de adviessjablonen aangepast en de toepassing ervan werd verspreid binnen het agentschap.

Ruimtelijke planning

Er werd actief deelgenomen aan de RUPteams, samen met Ruimte Vlaanderen, Afdeling Duurzame Landbouwonwikkeling (ADLO) en Onroerend Erfgoed. Het ANB werkte mee aan diverse Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUPs) en agendeerde er twee: RUP Fondatie-Heernisse, provincie Oost-Vlaanderen en RUP Postel, provincie Antwerpen.

Gebiedsgerichte werking

Er werd ingezet op een goede **projectwerking** in de provincies. Hierbij werd vertrokken van de projectleiders per Speciale Beschermingszone (SBZ) met de bedoeling om dit uit te breiden naar de gehele gebiedsgerichte werking. In elke provincie werd een projectcollege gestart om de inzet van mensen en middelen op te volgen en is er een meerjarenplanning in opmaak.

De 'Quick wins', omgedoopt tot '**Investeringsubsidies Natuur**', zijn omgevormd tot een definitief subsidiekanaal voor de realisatie van projecten in het kader van de Europese natuurdoelen. De oproep is nu ook toegankelijk voor lokale besturen, privé-eigenaars en privaatrechtelijke personen. Er werden 36 projecten ingediend, waarvan er 27 werden goedgekeurd. Om de projecten zo goed mogelijk te sturen en te coachen moet voortaan het projectidee eerst afgetoetst worden met het provinciale aanspreekpunt.

In het kader van de inzet van de middelen uit het bossencompensatiefonds heeft de Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege acht nieuwe **bebossingsprojecten** goedgekeurd. In Aalst en Sint-Niklaas (Puitvoet) werd geïnvesteerd in stadsrandbossen. In Jabbeke (uitbreiding Maskobos), West-Vlaanderen (uitbreiding provinciedomein De Gavers) en Zedelgem gaat het om lokale bosuitbreiding. In Keerbergen een geboortebos en in Sint-Niklaas (Ter Beke) een speelbos. In Bilzen dragen de nieuwe bossen bij tot de Europese natuurdoelen en gaat het dus om Europese topnatuur. In totaal gaat het om bijna 11 hectare nieuw bos.

Het ANB ontwikkelde een marktplaats voor het compenseren van bossen in natura: www.boscompenseren.be. Op deze marktplaats kunnen partijen die ontbossen in contact komen met bebossers en zo samenwerken aan boscompensatie in natura. Dit is een resultaat van de interne innovatiewedstrijd 'De Gouden Sprinkhaan 2013'.

Het instrument **natuurinrichting** wordt ingezet voor het behoud, het herstel, het beheer en de ontwikkeling van natuur en focust op de realisatie van de Europese natuurdoelen. De belangrijkste investeringen gebeurden in de lopende projecten Dijlevallei, Turnhouts Vennengebied West, Zoerselbos, West-Vlaamse Scheldemeersen en Merelbeekse Scheldemeersen. Naast de instelling van twee nieuwe projecten (Berlarebroek-Donkmeer en De Liereman) werd ook verder gewerkt aan de voorbereiding van diverse nieuwe projecten. Er werd een aanzet voorbereid voor een meerjarenprogramma voor natuurinrichting.

In het **LIFE+project OZON** (Ontsnippering ZONiënwood) werd er 1.4 km ecoraster geplaatst langsheen de spoorlijn tussen Brussel en Luxemburg. Er werd monitoringsmateriaal aangekocht en in gebruik genomen. De beeldbepaling van het econduct is afgerond, de plannen worden opgemaakt en de bouwvergunning is aangevraagd. Het Eén programma Groenland zette het project in de kijker en het project kreeg symbolische steun van het United Nations Environment Programme (UNEP).

Een belangrijke stap voor de **Zwinuitbreiding** als natuurlijk intergetijdengebied was het afsluiten van een raamakkoord rond het waterbeheer. Dit akkoord, dat werd gesloten op initiatief van de gouverneur van West-Vlaanderen, regelt de afvoer van overtollig polderwater en biedt een oplossing voor de verziltingsproblematiek. Het werd gesloten tussen de Vlaamse overheid, vertegenwoordigd door de ministers Schauvliege en Crevits, de respectievelijk bevoegde administraties (AMDK, ANB, VMM, VLM), de provincie West-Vlaanderen, de gemeente Knokke-Heist en de Oostkustpolder. Parallel hieraan is een onteigeningsplan voor de hoogdringende onteigening definitief vastgesteld en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 19 mei 2014.

In het **Life+ project Most-Keiheuvel** werden ter hoogte van de Eksterheide en ten zuiden van het vliegveld te sterk vergraste stukken geplagd met als doel de minerale zandbodem bloot te leggen. De werken werden succesvol uitgevoerd waarbij er op dagen met sterke wind de eerste kleinschalige zandverstuivingen waargenomen kunnen worden. De verschillende insectengroepen en spinnen werden gemonitord en in samenwerking met Kempens Landschap werd op de Keiheuvel een rolstoelpad aangelegd.

Optimalisering financiering

De visienota met de belangrijkste principes voor de **nieuwe subsidieregeling** werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Deze principes resulteerden in een conceptnota die aan de doelgroepen werd voorgelegd. Deze conceptnota zal verder in overleg met de actoren uitgewerkt worden.

Er werd actief bijgedragen aan de ontwikkelingen rond **Payment for Ecosystem Services**. Er wordt onderzocht of deze ideeën omgezet kunnen worden naar effectieve financieringsinstrumenten.

Na de goedkeuring op Europees niveau van de nieuwe **EU-financieringsprogramma's 2014-2020** werden informatienota's over de diverse programma's verspreid. Via overlegmomenten met Nederland werden projectideeën uitgewisseld voor mogelijke samenwerkingsprojecten onder Interreg. In samenwerking met het Waals gewest en de Federale overheidsdienst Natuur werd een concept voor een LIFE Integrated Project ingediend voor financiering en ondersteuning van het uitrollen van het Natura 2000-programma.

Het ANB leverde een aanzienlijke bijdrage aan een nieuw Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (**PDPOIII**) dat door de Vlaamse regering bij de Europese Commissie werd ingediend.

Integraal waterbeleid

De toestand van de grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen werd beoordeeld. Daarnaast werkte het ANB een aangepaste lijst met strengere milieudoelstellingen uit, aangepast aan de Europese natuurdoelen. Er werd een lijst met watergebonden acties voorgesteld voor opname in het nieuwe **stroomgebiedbeheerplan**, die wordt meegenomen bij de opmaak van de managementplannen voor de Europese natuurdoelen. Het tweede stroomgebiedbeheerplan werd in openbaar onderzoek gebracht.

Europees biodiversiteitsbeleid

Het ANB coördineerde de **7de Meeting van de Partijen van Eurobats** in Brussel. Er werden guidelines aangenomen voor de bescherming van vleermuizen met voorbeeldprojecten voor de opmaak van een SBP voor vleermuizen. België werd verkozen als voorzitter van de Standing Committee voor de volgende periode van drie jaar.

Het ANB nam deel aan de **12de Conferentie der Partijen (COP) van de Conventie van Biodiversiteit** in Zuid-Korea. De belangrijkste thema's die hier aan bod kwamen, zijn het Strategisch Plan voor

Biodiversiteit 2010-2020, de verbeterde werking van de formele overlegfora, financiering, biodiversiteit en duurzame ontwikkeling en Access & Benefit Sharing.

Op de 11de Conferentie der Partijen van de Conventie voor Migrerende Soorten in Ecuador werden de volgende resoluties aangenomen: nieuw strategisch plan voor trekkende diersoorten 2015-2023, toevoeging van soorten op appendix I (= bedreigde soorten) en II (= soorten in slechte staat van instandhouding), richtlijnen voor de bescherming van migrerende soorten met betrekking tot klimaatverandering, invasieve soorten, ecologische netwerken, voorkomen van vergiftiging van vogels en stopzetten van illegaal doden van vogels met onder meer gefaseerd verbod op gebruik van loodhagel en loodkogels in de jacht.

Er werd een eerste concept uitgewerkt voor de samenstelling van het **middentermijnrapport van de uitvoering van de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2020**. In samenwerking met het Europees Milieuagentschap en het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen wordt bijgedragen aan de uitwerking van een online tool voor de rapportering.

Wetenschappelijke onderbouwing van het beleid

Het **onderzoeksprogramma** 2015 dat door het INBO wordt uitgevoerd, is afgestemd met het ondernemingsplan (OP) ANB 2015. Een concrete tijdsplanning in de projectfiches en een meer gestructureerde en geregelde opvolging van de uitvoering van de studies is noodzakelijk om vertragingen tijdig te detecteren.

Er werd een blauwdruk uitgewerkt die de methodiek aanlevert voor de **monitoring** van elke soortengroep. De aanbesteding voor de soortenmonitoring door vrijwilligersgroepen zal begin 2015 gebeuren. Coördinatie en beheer van de monitoring gebeurt door het INBO.

Beheerplannen

De bestaande beheerplannen voor ANB-domeinen worden vijfjaarlijks geëvalueerd en bijgestuurd in functie van de realisatie van de doelstellingen. Er werden 10 beheerplannen geëvalueerd met een totale oppervlakte van 808 ha. Voor 5.176 ha ANB-domeinen werd een beheerplan goedgekeurd.

Oppervlakte effectief natuurbeheer

De oppervlakte met effectief natuurbeheer groeide aan met 7.883 ha. Daarnaast werd er 1.499 ha natuur erkend als reservaat.

	31/12/2009	31/12/2010	31/12/2011	31/12/2012	31/12/2013	31/12/2014
Vlaams natuurreservaat	6658	6680	6680	6680	6680	6680
Natuurdomein met goedgekeurd beheerplan (goedgekeurd beheerplan, nog niet erkend)					503	2077
Erkend natuurreservaat	13862	13921	14695	15119	16318	17142
Bosreservaat	2783	3001	3012	3060	3094	3134
Militair domein met natuurbeheer	9835	9835	9835	9835	9415	9415
Domeinbossen met bosbeheerplan	9795	10164	12057	12833	13685	14710
Bossen in eigendom van derden met uitgebreid beheerplan (volgens criteria duurzaam bosbeheer)	11070	13724	16582	19286	19918	23636
Parken van derden met beheerplan (volgens criteria Harmonisch Park- en Groenbeheer)	13	28	344	514	663	663
Parken in eigendom Vlaamse overheid met beheerplan (volgens criteria Harmonisch Park- en Groenbeheer)	124	124	124	124	124	124
TOTAAL	54139	57477	63329	67451	70400	78636

1.1.2. Het ANB voert het Natura 2000-programma uit door de realisatie van de G-IHD tegen 2050

Om de Europese natuur te beschermen werden door Europa twee richtlijnen opgemaakt: de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Deze richtlijnen zijn de basis voor de afbakening van een Europees netwerk van natuurgebieden, het Natura 2000-netwerk.

Ook in Vlaanderen werden natuurgebieden afgebakend die deel uitmaken van het Natura 2000-netwerk, de Speciale Beschermingszones of SBZ, met een totale oppervlakte van 166.322 ha (12,3 % van het grondgebied van Vlaanderen). Voor elke soort en habitat van Europees belang werden doelstellingen bepaald voor hun instandhouding op Vlaams niveau. Dat zijn de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD). Daarnaast werden voor elke SBZ specifieke doelen (S-IHD) voor het gebied bepaald. Samen zijn dit de 'Europese natuurdoelen'.

Wetenschappelijke onderbouwing, participatie en communicatie

Belangrijke aspecten voor de realisatie van de Europese natuurdoelen zijn de wetenschappelijke onderbouwing plus de participatie en de communicatie met alle betrokken partijen. Het resultaat van de genomen maatregelen meten we aan de hand van monitoring van soorten, habitats en het beheer van natuurdomeinen. Ook stellen we samen met het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) de monitoringplannen op. Hierbij houden we steeds de financiële haalbaarheid in het achterhoofd.

Resultaten

Vastleggen taakstelling

Na een langdurig en intensief overlegproces nam de Vlaamse regering op 23/04/14 een beslissing over de specifieke Europese natuurdoelen voor elke SBZ en de implementatie ervan (de S-IHD-besluiten). Op die manier is niet alleen de taakstelling vastgelegd, maar ook de timing voor het bereiken van de tussentijdse doelen voor 2020 en het finale doel in 2050.

De taakstelling is opgenomen in de S-IHD-besluiten en vertaald in een eerste versie van het managementplan per SBZ (MP1.0). Dit MP1.0 staat digitaal ter beschikking voor deelnemers aan het overlegproces voor de implementatie van de Europese natuurdoelen. Voor de productie van de managementplannen 1.0 werd een ondersteunende databank ontwikkeld.

Vorbereiding overlegproces voor managementplan 1.1

Het startpunt voor de implementatie van de Europese natuurdoelen is het vaststellen van bestaande beheer- en milieumaatregelen die een invulling geven aan de realisatie van de doelen. De voorbereiding van deze inventaris werd aangevangen.

In 2014 is veel werk gestoken in het organiseren en voorbereiden van de lokale **overlegplatforms** per Speciale Beschermingszone (SBZ). Deze worden in 2015 definitief opgericht. Hierin zijn alle doelgroepen en overheden opgenomen die kunnen bijdragen aan de realisatie van de Europese natuurdoelen of er impact van kunnen ondervinden. In deze overlegplatforms worden de doelen, de bestaande en geplande acties en eventuele andere acties voor de realisatie van de Europese natuurdoelen besproken. De resultaten daarvan zullen de inhoud vormen van het managementplan 1.1. Het ANB bereidde ook het overlegproces en de inhoud voor managementplan 1.1 voor.

Alle bestaande **beheerplannen** van het ANB, de openbare besturen en de terreinbeherende verenigingen (de 'sterkste schouders') binnen de SBZ werden gescreend in functie van de Europese

natuurdoelen. Goed voor in totaal 54.475 ha. De natuurdoelen werden opgenomen in de beheerplannen en samen met de intenties om bijkomende doelen te realiseren, gedigitaliseerd en samengebracht in één GIS-laag. Voor deze oefening werden een GIS-module en een rapporteringstool ontwikkeld, zodat de resultaten beschikbaar zijn onder de vorm van kaarten en tabellen. Deze zullen in 2015 besproken worden op de overlegplatforms. De uiteindelijke GIS-laag en de bijbehorende info zullen de basis vormen voor het managementplan en voor het zoekzonemodel.

Naast de Europese natuurdoelen zelf, bevatten de S-IHD-besluiten ook de **prioritaire inspanningen**, nodig voor de realisatie van de doelen. Het betreft in het bijzonder het beheersen van de respectievelijke milieudrukken. Om na te gaan in hoeverre hierin het bestaand beleid al invulling aan gegeven wordt, screende het ANB ook plannen en beleidsdocumenten zoals bekkenbeheerplannen, erosiebestrijdingsplannen,... De relevante maatregelen werden opgenomen in ontwerp actietabellen, die voorgelegd zullen worden aan de overlegplatforms.

Daarnaast werden de overlegplatforms ook **praktisch en procesmatig** voorbereid, onder meer door de ontwikkeling van kaarten voor weergave van de screeningsresultaten, van een 'natuurdoelenwijzer' voor de weergave van doelen en acties, van posters, draaiboeken, een leidraad voor het overlegproces, afspraken in verband met de rollen en taakverdeling binnen de ANB-teams, training van de ANB-medewerkers in overlegmethodes, demo's bij doelgroepen,... Hiertoe werden ook professionele procesbegeleiders ingeschakeld. Een ondersteunende databank zal de resultaten van de besprekingen registreren en de productie van de managementplannen 1.1 faciliteren.

In de managementplannen worden naast de ligging van de bestaande habitats en de habitats onder correct beheer ook zoekzones binnen de SBZ opgenomen. Deze worden gevrijwaard voor de latere plaatsing van Europese natuurdoelen. Hiertoe is een ruimtelijk model in ontwikkeling door het VITO en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), het **zoekzonemodel**, dat de doelen op geobjectiveerde wijze kan toedelen aan de ecologisch meest geschikte plaatsen, binnen het kader van de wetgeving rekening houdend met socio-economische parameters.

Naast doelen voor habitats bevatten de S-IHD-besluiten ook doelen voor Europees te beschermen soorten. In de managementplannen 1.1 worden de potentiële **leefgebieden** ervan in kaart gebracht. Het ANB begeleidt hiertoe een opdracht bij het INBO. In 2014 zijn eerste, ruwe kaarten ontwikkeld. Deze worden in 2015 verder verfijnd. Het zoekzonemodel zal op basis van deze potentiële leefgebieden ook **zoekzones voor soorten** berekenen. In 2014 werden hiertoe leefgebiedvereisten omschreven door het INBO in opdracht van het ANB.

Na de goedkeuring van de nodige uitvoeringsbesluiten zal er in de toekomst gewerkt worden met een **nieuw natuurbeheerplan**. Enerzijds wordt nog volop gewerkt aan de uitvoeringsbesluiten voor het natuurbeheerplan en de bijbehorende subsidies. Daarnaast wordt ook al volop gewerkt aan de voorbereiding om het natuurbeheerplan in praktijk te kunnen toepassen. Dat wil zeggen: processen hertekenen, databanken en handleidingen ontwikkelen en vorming organiseren. Een eerste voorstel van nieuwe organisatie rond de natuurbeheerplannen werd voorgelegd aan de directieraad van het ANB.

Overleg en communicatie

De implementatie van de Europese natuurdoelen vergt zeer veel communicatie en overleg met betrokkenen.

Het centrale overlegorgaan, de **Vlaamse Overleggroep**, werd omgevormd tot de **Gewestelijke Overleginstantie (GOI)**, zoals vastgelegd in het uitvoeringsbesluit van 20/06/2014. Hierin zijn acht vertegenwoordigers van doelgroepen opgenomen op voordracht van de Minaraad, naast een

vertegenwoordiger van de VLM, de VMM en het INBO en vertegenwoordigers van het ANB. De Overleggroep - GOI kwam maandelijks samen in 2014.

De **Werkgroep zoekzonemodel en leefgebieden** is opgericht in de schoot van de GOI en begeleidt de ontwikkeling van het zoekzonemodel. Naast alle leden van de GOI maken ook vertegenwoordigers van de relevante Vlaamse administraties deel uit van de werkgroep. Deze werkgroep kwam twee maal samen in 2014, een plan van aanpak is uitgewerkt.

Na de regeringsbeslissing van 23/04/14 organiseerde het ANB in elke provincie een **informatiemoment**. Dit gebeurde in samenwerking met de doelgroepen vertegenwoordigd in de Vlaamse Overleggroep. Op dit infomoment werden alle deelnemers aan het voorafgaande overlegproces uitgenodigd. Het overlegproces en de resultaten ervan werden toegelicht. De doelgroepen belichtten de waarde en betekenis van de beslissing voor hun sector. Op die manier vormde het infomoment de afsluiting van het overlegproces over het vastleggen van de doelen en van de start van de implementatie. Bijna 500 mensen namen deel.

In 2014 werd een **communicatie**plan Europese natuurdoelen voorbereid. Hierin zijn alle mogelijke acties en producten opgenomen. Heel wat producten en acties werden ook al uitgevoerd, zoals het onderdeel Natura 2000 op de website van het ANB, een infosessie op 09/09/14 in Gent voor 200 deelnemers,... De voorbereiding van de website Natura 2000 werd afgesloten in december 2014 zodat die in januari 2015 online kan gaan.

Om mensen wegwijs te maken in de verschillende begrippen die gebruikt worden in het kader van de Europese natuurdoelen hebben collega's uit Vlaams-Brabant een **animatiefilm** ontwikkeld. Het resultaat is ondertussen te zien op onze website: www.natura2000.vlaanderen.be.

Interne organisatie

Voor de uitvoering van dit complexe proces werd binnen het ANB een organisatiestructuur opgezet die garandeert dat alle entiteiten op een gecoördineerde manier bijdragen. De Natura 2000-stuurgroep waakt over de inhoudelijke lijn en voorziet mensen en middelen. Het programmasecretariaat en het programmabureau staan in voor de thematische aspecten op respectievelijk praktisch en inhoudelijk vlak, onder leiding van de programmacoördinator. Voor de gebiedsgerichte invulling zorgen het Vlaams implementatieteam (organisatorisch) en het trekkersoverleg (inhoudelijk), onder leiding van de implementatiecoördinator. Binnen elke provinciale dienst zorgen een provinciaal implementatieteam en een SBZ-implementatieteam voor de coördinatie tot op lokaal niveau.

In kader van de Natura 2000-**monitoring op Vlaams niveau** is gewerkt aan:

1. Habitatmonitoring

De inventarisatieploegen van het ANB werden opgeleid door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en zijn gestart met het opmeten van de steekproefpunten gelegen in alle boshabitats, de heidehabitats en een graslandhabitat. Het veldwerk voor de andere habitats wordt door het INBO uitgevoerd. Het INBO is tevens gestart met de kartering voor de monitoring van de habitatoppervlakte. Voor de opvolging is er structureel overleg tussen het ANB en het INBO.

2. Soortenmonitoring

Voor elke soortengroep werd een blauwdruk uitgewerkt van de methodiek voor de monitoring ervan. De aanbesteding voor de soortenmonitoring zal begin 2015 gebeuren. Coördinatie en beheer van het meetnet gebeurt door het INBO. Het ANB volgt dit structureel op en zorgt voor de afstemming met het beleid.

Daarnaast is er gewerkt aan de ontwikkeling van een invoerapplicatie 'meetnetten.be' (MMIS-

project). Dit is nodig zodat de talrijke vrijwilligers de veldgegevens uniform kunnen ingeven in een databank. Hieraan wordt verder gewerkt in 2015.

3. Meetnet Natuurlijk milieu

In het meetnet Natuurlijk milieu worden vier deel-meetnetten onderscheiden: grondwater, oppervlaktewater, bodem en atmosferische depositie. Voor elk van deze bestaande meetnetten is de revisie gestart in functie van de *IHD-vraagstelling*. Er wordt ook afgestemd met andere beleidskaders zoals: de *Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)*, de *Kaderrichtlijn Water (VMM)* en het *Europese luchtkwaliteitsbeleid (VMM)*. Terugkoppeling en afstemming tussen het INBO en het ANB gebeurt structureel.

Voor de **monitoring op niveau van het beheerplan** is een concept uitgewerkt door het INBO. Dit concept werd op verschillende interne en externe overlegmomenten toegelicht. Voor de concrete implementatie werd een eerste set van veldformulieren ontwikkeld.

Het project '**TESTaankoop**' resulteerde onder meer in een uitgewerkte visie over het instrument 'verwerving'. Om deze visie te ondersteunen werd een afwegingskader voor aankoopdossiers opgemaakt en een resultaatgerichte aankoopstrategie voorgesteld. Dit afwegingskader moet ervoor zorgen dat het ANB effectief 85% van het aankoopbudget inzet voor het realiseren van Europese natuurdoelen. Daarnaast werd onderzocht hoe het ANB, in het kader van verwerving, rekening kan houden met het engagement van particulieren en met verantwoordelijkheden van andere overheden om de Europese natuurdoelen te realiseren. Er werd een sjabloon ontwikkeld om overeenkomsten af te sluiten voor de realisatie van natuurdoelen in habitat- en/of vogelrichtlijngebieden. Tenslotte werd de noodzaak aan een natuurdoelengrondenbank in kaart gebracht in samenwerking met de Vlaamse Landmaatschappij.

Het **Natura 2000-programma** is een nieuwe wettelijke figuur, beschreven in het IHD-besluit van 20 juni 2014. Het is een managementplan Natura 2000 op Vlaams niveau en geeft onder meer een synthese van de taakstelling, oppervlaktebalans, inspanningen en budget voor de implementatie van de Europese natuurdoelen. De opmaak is voorzien in 2015.

Scheldeprogramma/Sigmaplan

In de gebieden Kalkense Meersen (Schelde), Pikhaken-Hollaken (Dijle), Grote Nete en Kleine Nete werd het aankoopbeleid verdergezet via rechtstreekse verwerving of via de grondenbank van het Sigmaplan. In totaal werd zo voor 70 ha projectgebied of ruilgrond verworven. De cluster Kalkense Meersen (950 ha) is nu voor ongeveer de helft verworven, ingericht of onder natuurbeheer in functie van de natuurdoelen. De wetlandprojecten van de Durmevallei (120 ha) zijn voor vier vijfden verworven en worden ingericht. De potpolder van Lillo is afgewerkt en ook het Vlaamse deel van de Hedwige-Prosperpolder is zo goed als klaar.

Het studiewerk loopt voor de inrichting van Oudbroek en Schelland (Schelde), Dorent (Dijle), Lier (Nete), Kleine en Grote Nete evenals de opmaak van plan-MER en GRUP. In het Demerproject loopt het plan-MER en het modellerwerk voor oppervlakte- en grondwater.

In de polders van Kruikeke is met Europese cofinanciering (STEP-project, Scalluvia-project) de Schiphoekpolder ingericht als onthaalzone en werd de vertuining van de moerasbossen opgeruimd. De vernatting van een groot deel van het weidevogelgebied door middel van gecontroleerd dagelijks getij werd gestart. De interne inrichtingswerken zitten in een finaal stadium.

In de Antwerpse Haven zijn de inrichtingsstudies lopende voor de natuurkerngebieden en is gestart met een geïntegreerd initiatief om de toeristisch-recreatieve troeven van dit gebied te gaan uitbouwen.

1.1.3. Het ANB werkt mee aan het voorkomen en onder controle houden van schade en overlast door soorten

Schade en overlast gaan hand in hand met het samenleven met natuur. Voor bepaalde soorten is beheer noodzakelijk omdat ze schade veroorzaken aan gewassen of de veestapel, de natuurlijke biodiversiteit verstoren, hinder veroorzaken of de volksgezondheid kunnen bedreigen. Het beleid rond schade en overlast is voortdurend in ontwikkeling. De belangrijkste pijlers worden gevormd door een goede communicatie en sensibilisatie, de implementatie van een adequaat bewakings- en preventiebeleid, een gedragen en billijke schaderegeling en de mogelijkheid tot inzet van populatiebeheer.

Resultaten

Preventie

Op basis van de meldingen die via het **snelle detectiesysteem** binnenkwamen, werden gericht acties ondernomen voor onder meer stierkikker, tijgermug, uitheemse eekhoornsoorten, rosse stekelstaart en invasieve waterplanten. Aanvullend werd een actieplan voor Aziatische hoornaar opgestart. De evaluatie van het pilootproject waarbij de waarneming van exoten in een vroeg stadium wordt vastgesteld, werd uitgevoerd door het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) evenals een vraag- en aanbodanalyse van exotendata binnen Vlaanderen. Op basis van de evaluatie werd beslist dit project voor de komende twee jaar verder te zetten in afwachting van een structureel monitoringsysteem.

De opmaak van het overzicht van overbrengers van ziekten en mogelijke overdracht van ziekten door **tropische muggen** en de controleopties ervan werd opgestart. Daarnaast werd gestart met de opmaak van een surveillanceplan voor endemische overbrengers van ziekten.

Handboeken en folders waarin preventieve maatregelen tegen schade door diersoorten per soortengroep beschreven worden, onder het thema '**Natuur als Goede Buur**', werden verspreid naar alle gemeenten, wildbeheereenheden, boswachters, beleidsadviseurs en natuurinspecteurs in Vlaanderen. Ook landbouwersverenigingen, natuurverenigingen en bosgroepen kregen een aantal exemplaren toegestuurd. De website www.natuuralsgoedebuur.be is online. Artikels over de campagne zijn verschenen in 'Boer en Tuinder', 'De Vlaamse Jager' en een digitale nieuwsbrief van Natuurpunt. Ook regionale verenigingen hebben informatie verspreid via hun ledentijdschriften.

Op basis van de overlegmomenten die de voorbije jaren plaatsvonden, werd een ontwerpvisie voor het beheer van **zomerganzen** opgesteld. Er werden een aantal proefprojecten uitgevoerd rond het beheer van de ganzen. De visie wordt in 2015 verder gefinaliseerd.

Het actieplan **rosse stekelstaart** werd succesvol verdergezet. Dankzij de volgehouden inzet van onder meer de provinciale communicatoren, terreinexperts werden dit jaar opnieuw meerdere exemplaren uit het wild verwijderd. Met deze gerichte controlemaatregelen draagt het ANB ook bij tot het Europees actieplan voor de bescherming van de Europese witkopen die dankzij het Europees actieplan de laatste jaren opnieuw toeneemt.

Het ANB ontwikkelde een **haalbaarheidsprotocol** als middel om de praktische haalbaarheid van bestrijdingsacties voor invasieve exoten te beoordelen. Het protocol werd intern door een aantal regiobeheerders geëvalueerd en op basis van deze evaluatie bijgeschaafd.

De afgelopen decennia heeft zich een grote populatie **kleine mantelmeeuwen en zilvermeeuwen** gevestigd aan onze kust. Dit leidt tot overlast. Om een oplossing te vinden voor deze overlast werd

met de betrokken actoren een beheerregeling uitgewerkt. De beheerregeling werkt met een tweesporenaanpak waarbij naast snelle maatregelen - die de belangrijkste overlast moeten reduceren, maar die het populatieprobleem niet oplossen - ook maatregelen voorzien worden die het probleem bij de bron aanpakken.

In samenwerking met de regio's werd een planning voor het after-Life programma **AlterIAS** (ALTERnatives to Invasive Alien Species) opgesteld. De website werd geactualiseerd en er werd bijkomende promotie voor het AlterIAS-project gevoerd op studiedagen en lezingen.

De **surveillances** voor Klassieke Varkenspest, Afrikaanse Varkenspest, Brucellose en ziekte van Aujeszky bij in het wild levend everzwijn, Aviaire influenza bij in het wild levende vogels en *Echinococcus multilocularis* bij vossen zijn operationeel. De passieve surveillance van Chytridiomycose bij amfibieën is operationeel. De actieve surveillance van Chytridiomycose bij amfibieën zal opstarten in februari 2015. Het project WILDTB waarbij er een passieve en actieve surveillance wordt uitgevoerd van Tuberculose bij in het wild levende dieren werd opgestart.

Schaderegeling

Er werden 86 aanvragen voor een vergoeding van schade door soorten ingediend, iets minder dan de 96 aanvragen uit het vorige werkingsjaar. Hiervan zijn minstens 17 dossiers niet ontvankelijk. De voornaamste redenen hiervoor waren:

- de aanvraag werd te laat ingediend
- de nodige maatregelen werden niet genomen om schade te voorkomen.

Het grootste aantal aanvragen (33 dossiers) betrof de steenmarter. Voor deze soort kwamen aanvragen binnen uit elke provincie, maar ongeveer de helft kwam uit Vlaams-Brabant. Het aantal schadevergoedingsaanvragen voor steenmarterschade is de laatste jaren aan het stijgen. De kleine rietgans en kolgans zijn traditioneel ook verantwoordelijk voor een vrij groot aandeel in de schadevergoedingsaanvragen. Opvallend is dat de aanvragen voor vergoeding van schade door wilde zwijnen slechts 5% van het aantal aanvragen uitmaakte, ten opzichte van 25% in de vorige werkingsperiode.

Het ANB heeft een **digitaal 'Dossier Opvolging Systeem'** (kortweg DOS) gelanceerd voor het opvolgen van administratieve dossiers over schade door beschermde soorten of wildsoorten. Dit systeem hangt nauw samen met het eLoket Fauna & Flora, waar burgers een aanvraag voor schadevergoeding kunnen indienen. Er worden uniforme brieven gegenereerd bij de verschillende stappen in het dossier, de dossierstappen kunnen overzichtelijk worden opgevolgd en er kan snel een overzicht gemaakt worden van schadedossiers per soort, locatie, schadelijder... De informatie wordt zowel in een databank als op kaart (GIS) bijgehouden.

De communicatiecampagne '**De natuur als goede buur**' verwees systematisch naar het e-loket als manier om een schadevergoeding aan te vragen. Ook de website www.natuuralsgoedebuur.be verwijst enkel naar het e-loket. Hoewel het gebruik van papieren formulieren bij veel schadelijders nog een gewoonte is, merken we toch dat een aantal onder hen de stap naar het digitale loket heeft gezet.

Milderen van schade en overlast

In samenwerking met Natuurpunt, het INBO en in verband werd een **actieplan steenmarter** opgemaakt. Dit actieplan zet in op preventie van steenmarterschade, rekening houdend met en aanvullend op de code van goede praktijk. Communicatie naar professionelen uit de bouw- en autosector moet ervoor zorgen dat de juiste preventieve maatregelen ook bekend zijn bij mensen die ze zullen toepassen.

De **visie exoten** werd voorgesteld op een studiedag invasieve exoten van de provincie West-Vlaanderen, de studiedag invasieve uitheemse planten ter voorstelling van het vademecum invasieve planten, op de algemene vergadering van de provinciale dienst Limburg, via intranet en in het kader van de Europese projecten. Daarnaast werd het exotenluik op het kennisplatform Ecopedia aangevuld en toegelicht tijdens bilateraal overleg met de betrokken actoren.

Het **vademecum invasieve uitheemse planten** werd voltooid en voorgesteld op de studiedag invasieve uitheemse planten te Overpelt. Het vademecum werd vertaald naar het digitaal platform Ecopedia dat via diverse kanalen (studiedagen, lezingen, nieuwsbrieven, tijdschriften) gepromoot werd.

Gezien de aanwezigheid in België van de schimmels *B. dendrobatidis* en *B. salamandrivorans* die een grote impact kunnen hebben op het overleven van amfibiepopulaties werd, in samenwerking interne en externe deskundigen, een fiche met **preventieve bioveiligheidsmaatregelen** opgemaakt ter preventie van ziekten bij amfibieën. Deze bioveiligheidsmaatregelen werden gecommuniceerd naar alle interne en externe betrokkenen. De fiche wordt nu ook bijgevoegd bij alle betreffende vergunningen.

1.2. Het agentschap verhoogt de beleving van natuur

Met deze doelstelling wordt beleving van natuur in de meest brede betekenis van het woord opgenomen. Natuur in de buurt van iedereen en beleefbare natuur zijn de focuspunten.

1.2.1. Het ANB zet in op een verhoogde beleving van natuur

Het ANB legt de visie op natuurbeleving vast. Deze visie geeft zowel intern als extern de krijtlijnen weer waarbinnen het ANB en de partners de beleefbaarheid en de toegankelijkheid voor natuur voor de komende 10 jaar wil ontwikkelen.

Het ANB beheert in Vlaanderen méér dan 80.000 ha parken, bossen en natuurresevaten, waarvan 38.449 ha in eigendom, en is dus een belangrijke speler in het aanbod van natuurbeleving. Stuk voor stuk zijn deze domeinen belangrijke uithangborden voor het beleid en beheer waar het agentschap voor staat.

Resultaten

De krijtlijnen van de **visie natuurbeleving** liggen vast:

1. **Natuur voor iedereen.** Hier wordt gefocust op het betrekken van 'nieuwe' doelgroepen: kansarmen, zorgbehoevenden, migranten ... en ook op het diversifiëren van het aanbod richting specifieke groepen: sportievelingen, jongeren, ...
2. **Meer ruimte voor natuurbeleving** via:
  - Effectief nieuwe natuur creëren (via ontsnippering)
  - Ontoegankelijke natuur integreren in toegankelijk aanbod
  - Tijdelijke natuur, bron van dynamische beleving
  - Natuur beleven ook buiten de natuur (andere ruimtelijke sectoren betrekken)
3. **Bereikbare natuur.** Er voor zorgen dat iedereen beschikt over 'nabij groen' en dat 'recreatief groen' vlot toegankelijk is, ook via openbaar vervoer.

Er werd voor bijna 7.000 ha ANB-natuurdomein een **toegankelijkheidsregeling** opgemaakt. Vaak gebeurde dit gelijktijdig met de opmaak van een beheerplan zodat het correct beheren en de toegankelijkheid volledig op elkaar afgestemd zijn.

Er werd aan het project '**Ontwikkelen van methodiek en ondersteunende tools voor optimalisatie monitoring van toegankelijkheid**' een bijkomende dimensie gegeven: de bestaande focus op toegankelijkheid verruimen naar de natuurbeleving. Door deze verruiming worden meer aspecten tegen het licht gehouden. De nodige methodieken en tools zijn in opbouw.

De **bezoekerstevredenheid** is bevraagd in vijf domeinen: Gewestbos Ravels, Wortel Kolonie, Bosland, Hallerbos en Muziekbos. Vanuit de individuele rapporten worden overkoepelende uitspraken gedistilleerd rond bezoekerstevredenheid. Verder is de oefening gedaan om vanuit de bevraging van de bezoekerstevredenheid uitspraken te doen richting 'beleving'.

De nodige informatie voor lopende of gelopen monitoringprojecten en de technieken die werden toegepast vormen de basis voor het **meten van bezoekersaantallen**. Er werden op twee locaties, daar waar een opportuniteit zich aandienende, lopende projecten verlengd (Meerdaalwoud) of nieuwe projecten opgestart (Mastenbos – openstelling loopgravenpad). Op basis van het verzamelde materiaal zijn eerste stappen gezet naar een gestructureerde aanpak.

2014 was het eerste jaar van de **herdenking '100 jaar Wereldoorlog I'**. Het beeld van de klapproos is de rode draad doorheen het ANB-herinneringsproject dat vorm krijgt onder de slogan 'Taking care of Flanders Fields'. Als eerste pijler, werd er meer dan 47 ha klapproosakker ingezaaid als stille getuige van de herinnering. De tweede pijler situeerde zich in het najaar, toen de Week van het Bos werd georganiseerd met als thema '100 jaar WOI'. Op het terrein werd vooral gefocust op Mastenbos (Kapellen) waar loopgraven uit WOI werden vrijgesteld, bunkers werden opengesteld en alles werd gevat in een loopgravenpad. Tussendoor werd ook actief ingespeeld op de tourrit met start in Ieper, die gold als herdenkingsrit. Het project werd verder ondersteund door een literatuurstudie over de rol van zeven kerndomeinen tijdens Wereldoorlog I. Deze studie vormt de inhoudelijke basis voor de komende herdenkingsjaren.

De **natuurgebruikers-categorieën** werden onderzocht samen met hun verwachtingspatroon ten opzichte van de natuur. In 2015 en volgende jaren blijft deze doorlichting een belangrijke toetssteen voor diverse initiatieven.

Tijdens de zomervakantie gaan zo'n 150.000 kinderen en jongeren op kamp. Zij prefereren een bosrijke kampomgeving. Om hieraan tegemoet te komen, werden in de onmiddellijke buurt van de kamphuizen 135 **zomerspeelzones** afgebakend, samen 1.041 ha. Deze zones zijn gelegen in zowel domeinbossen als andere openbare bossen en worden aangegeven met specifieke zomerspeelzoneborden. Via een Google Maps applicatie kan eenvoudig gezocht worden op de zomerspeelzones en de permanente speelzones (515 permanente speelzones, 2389 ha): www.natuurenbos.be/spelen.

De samenwerking tussen Steunpunt Vakantieparticipatie en het ANB leidde tot het publiceren van verschillende ANB-domeinen in de **Vakantiegids 2015**. Zowel voor de gids van de vakantieverblijven als voor de gids met daguitstappen werd gezocht naar nabijgelegen ANB-domeinen. De contacten die gelegd werden met de toeristische coördinatoren leidden tot groene daguitstappen voor groepen.

De inventarisatie van het **ANB-aanbod richting 'zorgbehoevenden'** werd gefinaliseerd. Het aanbod biedt een overzicht van integrale toegankelijkheid en samenwerking van het ANB met zorginstellingen voor mensen met een beperking (mentaal en fysiek). Samen met de provincies en Natuurpunt werd een Vlaamse overzichtskaart gemaakt.

1.2.2. Het ANB faciliteert en realiseert meer en beter groen in en rond de stad

De aanwezigheid van groen maakt mensen gezonder, zorgt voor een beter lokaal klimaat, bevordert de sociale contacten, trekt toeristen en investeerders aan en verhoogt de waarde van de huizen. Natuur heeft een aantal belangrijke functies in de stedelijke gebieden. Het maakt het leven een pak aangener en leefbaarder.

Het ANB beheert zelf ongeveer 400 ha park in Vlaanderen. Daarnaast zet het agentschap lokale overheden en privé-eigenaars aan tot het ontwikkelen van duurzaam openbaar groen. Door duidelijke wetgeving en subsidies steunt het ANB overheden en andere eigenaars inhoudelijk en financieel. Jaarlijks wordt een projectoproep georganiseerd naar vernieuwende, creatieve groenprojecten, zowel op Vlaams als op provinciaal niveau.

Via initiatieven als de Parking Day en door het subsidiëren van innovatieve projecten promoot Natuur in je Buurt instant groen.

Resultaten

Kennis en kennisdeling

Natuur in je Buurt werkte mee aan de maatstaf die het Departement Leefmilieu Natuur en Energie opmaakte voor duurzame wijken in Vlaanderen, de **duurzaamheidsmeter**. De maatstaf kan dienen bij de (her)ontwikkeling van woongebieden, onafhankelijk van de context. De duurzaamheidsmeter is klaar en in testfase bij de Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid (DAR). Natuur in je Buurt begeleidde mee de Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud bij de uitwerking van een duurzaamheidsmeter voor wijken in Vlaams-Brabant. Over deze laatste meter vond een studiedag plaats.

De rol van **privaat groen in stedelijke groenplanning** wordt onderzocht vanuit de vraag hoe privé- of semiprivégroen kunnen bijdragen aan een kwaliteitsvol stedelijk groenplan. De eerste resultaten werden voorgesteld. De nieuwe inzichten (na toepassing in de praktijk) en de resultaten van de studie zijn een interessante aanleiding om de publicatie rond het **stedelijk groenplan** te actualiseren en te herdrukken. Een stedelijk groenplan is een handige leidraad voor steden en gemeenten die meer en betere buurtnatuur willen realiseren. Er zal jaarlijks een opleiding georganiseerd worden voor de lokale besturen die interesse hebben. In 2014 vond een opleiding plaats rond groene netwerken in samenwerking met de Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP).

De inhoudelijke uitwerking van het **Technisch Vademecum Heesters** bevindt zich in een finale fase. De laatste hoofdstukken worden uitgewerkt. Het inhoudelijk uitwerken van het **Technisch Vademecum Ontwerp** gaat begin 2015 van start. Het **Vademecum** rond de kansen van **(ge)bouwen voor groen en nestgelegenheid** voor verschillende diersoorten verloopt in twee delen: het deel 'fauna' en het deel 'flora'. Beide delen zullen coherent samengaan in één vademecum. Via een verkennersopdracht gaan we na hoe dit vademecum dient opgesteld te worden opdat het zijn introductie bij de bouwsector niet mist.

De nodige voorbereidingen werden getroffen om in 2015 een **live overlegplatform en lerend netwerk** op te starten. De mogelijkheden van online kennisdelingsprogramma's als Linked-in en Trello werden onderzocht.

Er hebben twee **groensafari's** rond water in de stad plaats gevonden. De eerste in Kortrijk en de tweede in Eeklo. Daarnaast werd inhoudelijk meegewerkt aan het programma van het Congres

publieke ruimte dat plaatsvindt in 2015 en georganiseerd wordt door Steunpunt Straten. Binnen het congresprogramma is het ANB verantwoordelijk voor het luik Watergericht urbaan ontwerp.

Er werd een enquête gehouden bij **groene bedrijventerreinen** om te polsen naar hun realisaties ten voordele van de natuur, de voor- en nadelen die hieraan verbonden zijn en hun drijfveren. De resultaten van deze enquête zullen verwerkt worden in het ideeënboek dat zal opgemaakt worden in 2015.

De e-maillijsten voor communicatie rond de **opleidingen Harmonisch Park- en Groenbeheer (HPG)** werden op punt gezet en de nodige afspraken met de communicatiemedewerkers werden gemaakt. Hiervoor werd een draaiboek opgemaakt. Er werden verschillende opleidingen rond HPG georganiseerd: groensafari Rotterdam, twee groensafari's water in de stad, opleidingen rond Stedelijk Groenplan, HPG-opleiding in Leuven voor studenten (bio-ingenieurs, land- en tuinarchitectuur), opleidingen grasland en opleidingen bomen.

Met de **projectoproep** aan lokale besturen gaan we jaarlijks op zoek naar voorbeeldstellende projecten rond Natuur in je Buurt. We ontvingen zeven kandidaturen voor de Vlaamse laureaat en 28 kandidaturen voor de provinciale laureaten.

De winnaar van de interne innovatiewedstrijd De Gouden Sprinkhaan 2014, een mooie **natuurlijke picknickbank**, wordt gekoppeld aan de projectoproep Natuur in je Buurt. De deelnemers van de projectoproep 'Natuur in je Buurt' worden voortaan beloond met zo'n picknickbank.

Communicatie

In Puurs werd tijdens Pukema (Zomer van Puurs) een scheepscontainer ingericht als park-voor-één-dag. Dit ter gelegenheid van **Parking Day**.

Op de **Dag van het Park 2014** werd de website www.natuurinjebuurt.be gelanceerd. Na een activeringswedstrijd telt de facebookpagina die hoort bij de website 1500 volgers. Om de pagina 'Zelf aan de slag' op de website te promoten, werd in het kader van de innovatiewedstrijd 'De Gouden Sprinkhaan' het idee en concept van een button uitgewerkt. De concrete vormgeving zal in 2015 gebeuren. Het wordt een toonaangevend embleem met daarin een snelkoppeling naar de pagina met tips of een QR-code waarmee bezoekers aan onze domeinen kunnen doorlinken naar de webpagina met tips om meer natuur te maken in hun eigen buurt.

Het nodige voorbereidende werk werd gedaan om op de **Vlaamse Week in Gdansk** het stedelijk groen in Mechelen en Gent voor te stellen aan de hand van een expo, een seminarie en een tijdelijke vergroening.

Tijdens de vele contacten die Natuur in je Buurt heeft met belanghebbenden en op studiedagen en beurzen verspreidt Natuur in je Buurt de publicatie '**Investeer in groen, winst verzekerd**'.

Natuur in je Buurt op het terrein

Vlaams-Brabant

Samen met Architecture Workroom Brussels werkten we aan acht grootschalige ontwerpogaves voor **Brussel en zijn rand**. Opzet: meer en beter bruikbaar groen in (de rand rond) Brussel. Na de ruimtelijke vertaling en verbeelding (aan de hand van cartografie) van landschapsdiensten komt er nu een concretisering op projectniveau voor het gebied Zennebeemden.

De flankerende maatregelen voor het **Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel** vonden hun uitwerking in de subsidiëring van bijkomend openbaar toegankelijk groen in Dilbeek, Vilvoorde en Machelen. Verder werd de noordelijke groenpool versterkt met de verdere versterking van het Witte

Kinderwandelbos, de opening van de Japanse Tuin te Vilvoorde, de versterking van Basiliek tot Basiliek door de aanleg van een wandeltracé op de grens van Vilvoorde en Grimbergen en de integratie van het Hanssenspark. De westelijke groenpool werd versterkt door de opname van het Stadsrandbos Asse in het relevante RUP. De zuidelijke groenpool werd versterkt door de verdere uitbouw van de onthaalpoorten in het Zoniënwoud, de omgevingsaanleg van het Spaans Huis in het park van Tervuren, de verderzetting van de studie-opdracht In Between meer bepaald voor het gebied de Zennebeemden en de samensporing met het interbestuurlijk initiatief 'Metropolitan Landscapes'.

Met het oog op de realisatie van meer recreatief groen in het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel liepen er projecten in Machelen en Zaventem. In Machelen werden aanpassingen gedaan aan het ontwerp "Buurtparkjes langs de Woluwelaan"; de werken starten in het voorjaar 2015. In Zaventem werd het Speelbos Nossegemdelle aangelegd vlakbij de luchthaven in samenwerking met de gemeente, de provincie en Brussels Airport Company.

Het **Zoniënwoud** is het enige bos in ons land dat in de drie gewesten gesitueerd is. Het ANB beheert het grootste deel ervan. Het is ook het enige bos in ons land waarvoor de drie gewestelijke parlementen een resolutie hebben gestemd om het domein UNESCO-werelderfgoed te maken. Sinds 2007 is in Oekraïne, Slovenië en Duitsland een aantal beukenbossen erkend als werelderfgoed. Onder Duitse impuls wordt onderzocht of dit kan worden uitgebreid tot een representatief netwerk, verspreid over alle ecoregio's van Europa. In mei van dit jaar besliste een wetenschappelijke commissie het Zoniënwoud op de 'shortlist' van dat netwerk te plaatsen.

Oost-Vlaanderen

Het eerste portaal van het **Parkbos Gent**, portaal Grand Noble, werd aangelegd en geopend voor het publiek. Er werden wandelpaden aangelegd en meubilair geplaatst. Verder werd een bouwvergunning verkregen voor de aanleg van het speelbos in het gebied Scheldevelde. Er werd 40 ha bijkomend verworven.

Voor de groenpool **Vinderhoutse Bossen** werd de tweede schijf van de grondenbank besteed aan aankoopdossiers zowel binnen het projectgebied als erbuiten in functie van ruil. De onteigeningsbesluiten voor verwerving van de recreatieve infrastructuur en fase 1 van de bebossing werden voorbereid (opmetingen, schatting, besluit). Het inrichtingsdossier voor portaal Leeuwenhof (ANB) werd opgemaakt door de Vlaamse Landmaatschappij. De huisstijl werd samen met alle partners afgewerkt en er vonden twee beplantingsacties plaats. Via een oproep 'kortetermijnprojecten' dragen een zevental privépersonen bij aan de realisatie van de groenpool.

Voor het **Park in Zelzate** werd een voorstel van herinrichting uitgewerkt.

Er worden in verschillende **Sigmagebieden** visies ontwikkeld en projecten uitgevoerd om meer kunst te brengen in deze gebieden. In het kader van Life+ Scalluvia in de Polders van Kruibeke hebben vier professionele kunstenaars een projectvoorstel ingediend, waarvan er twee op terrein zullen worden uitgevoerd. Tijdens de winter werd het Salicetum van Will Beckers in de Kalkense Meersen verder uitgebreid. Het zal nu mogelijk zijn om er door te wandelen. Wapke Feenstra is in opdracht van Waterwegen en Zeekanaal nv en de Vlaamse bouwmeester gestart met een interactief kunstproject in de Vlassenbroekse polder. Via allerlei beelden en tekeningen wordt er, samen met de bewoners, een volledige voorstelling van Vlassenbroek gemaakt en in een boek gegoten.

Limburg

De **landcommanderij van Alden Biesen** is de voorbeeldstellende site voor de implementatie van de principes van de Europese natuurdoelen in de provincie Limburg. Het beheer op de site van 65 ha wordt uitgevoerd door het ANB. Het HPG-plan werd verder uitgerold, het landschaps- en

groenonderhoud verder uitgevoerd. Er werden enkele investeringsbestekken (integrale toegankelijkheid, herinrichting in functie van parking en evenementen, aanplantingen boomgaarden en poortenbestek) voorbereid en uitgevoerd.

Voor de **abdij van Herkenrode** werd een landschapsbeheerplan opgemaakt, werd het landschaps- en natuurbeheer opgevolgd en werden enkele investeringsbestekken voorbereid en uitgevoerd.

Met het project '**Lommelse ondernemers geven kleur aan de stad**' wil de vzw Lommelse Ondernemersclub haar bedrijventerreinen ecologisch inrichten en natuurgericht beheren. Het project realiseert een groenstructuurplan voor de bedrijventerreinen in de Lommelse stadsrand en groenplannen voor de individuele bedrijven.

West-Vlaanderen

In **De Balokken** in Wervik werden de resterende percelen aangekocht en gaat de inrichting verder.

Het **Paelsteenveld** is eigendom van afdeling Kust van het Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust en wordt beheerd door het ANB. Gelet op de verouderde infrastructuur en de veranderende functies in en rond het park drong een herinrichting zich op. Het park bevindt zich zowel ten oosten als ten westen van het ontmoetings- en eventencentrum Staf Verluys en biedt verschillende ontspanningsmogelijkheden. De voorbije twee jaar werd het parkdeel ten westen van het Staf Verluyscentrum ingericht. Er werd een centrale dreef aangelegd, de dahliatuinen werden vervangen door zes ovale tuinen, de oude speelterreinen werden vervangen en duintjes en wadi's kregen er een plaats.

Het **Vloethemveld** is een 314 ha aaneengesloten bos- en heidegebied en een belangrijke schakel in het Natura 2000-netwerk. Daarnaast is het ook een beschermd landschap met heel wat sporen van zijn militaire verleden. Vooral het Vloethemveld als krijgsgevangenenkamp tussen 1944 en 1946 spreekt tot de verbeelding. Tussen de 45.000 en 120.000 gevangenen van verschillende nationaliteiten werden hier toen vastgehouden. De voorbije jaren onderging het hele Vloethemveld een echte metamorfose. Door natuurherstelwerken kreeg de heide terug nieuwe kansen. In het kader van recreatieve ontsluiting werd in 2014 een uitkijktoren geplaatst, gebaseerd op de wachttorens ten tijde van het krijgsgevangenenkamp (prisoners of war camp) '44-'46.

Antwerpen

Landschapspark Antwerpse Zuidrand wil de open ruimte bewaren, waarderen en verbinden rekening houdend met de pijlers natuur- en landschapszorg, natuurrecreatie en recreatief medegebruik en educatie en sensibilisatie. Het project startte in 2013 als Strategisch Project en kende in 2014 zijn doorstart als regionaal landschap in opstartfase. Verborgene plekjes en knelpunten rond trage wegen werden opgelijst.

Als reactie op de vraag van de stad **Lier** om samen te werken rond bosuitbreiding en als koppeling met het Sigmaverhaal werden voor het College van Burgemeester en Schepenen de mogelijkheden voor de aanleg van een stadsbos bekeken.

In **Turnhout** werden op een participatieve manier twee **wijken ecologisch ingericht**. Er vonden infoavonden, inventarisaties en voortuindagen plaats. De doelstellingen waren eenheid in beeldkwaliteit van het groen binnen de wijken, de reductie van pesticiden en afval, het verhogen van de biodiversiteit en de stepstonefunctie van groen in de wijken. Er werd een HPG-plan (light versie) opgemaakt waarin zoveel mogelijk privétuinen werden opgenomen.

1.3. Het agentschap valoriseert de waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij

‘Waarde’ heeft binnen deze doelstelling verschillende betekenissen. Er wordt gewerkt rond ecosysteemdiensten, aan de optimalisatie van beheerpraktijken en aan een kwalitatief aanbod van duurzaam gebruik van natuur.

1.3.1. Het ANB optimaliseert beheerpraktijken door het streven naar een kosteneffectief en adaptief beheer voor een breed gamma van ecosysteemdiensten

De huidige en toekomstige levering van ecosysteemdiensten en het bijbehorende welzijn en welvaart vereisen het behoud en de verbetering van biodiversiteit (het natuurlijk kapitaal). Om een zo breed mogelijk en maatschappelijk relevant gamma van ecosysteemdiensten te kunnen ontwikkelen en aanbieden, is een geïntegreerd beheer van natuur nodig, afgestemd op diverse doelen.

Hierbij wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijke kosteneffectiviteit door een optimale combinatie van doelmatigheid en kwaliteit. Om maximaal resultaat te halen bij de realisatie van beheerwerken, moeten de middelen zuinig ingezet worden op die activiteiten die het beste resultaat halen voor het gestelde beheerdoel. De beheerprocessen moeten hierbij zo efficiënt mogelijk verlopen.

Duurzaam beheer vereist doordachte planning waarbij maximaal geanticipeerd wordt op mogelijke evoluties, maar moet ook flexibel rekening houden met inherente onzekerheid en complexiteit. Door te werken volgens de principes van adaptief beheer, het bijsturen van het beheer in functie van wijzigende inzichten en/of externe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, milieudrukken, maatschappelijke evoluties... wordt rekening gehouden met de ruimere context waarbinnen natuur beheerd wordt.

Resultaten

Formuleren van houtproductiedoelstellingen

Binnen dit project worden realistische en gedragen houtproductiedoelen voor ANB-domeinen op gewestelijk en provinciaal niveau opgemaakt, meer bepaald de na te streven verhouding van kwaliteitshout en bulkhout, de samenstelling van soorten en sortimenten en hun spreiding doorheen de tijd. Het ANB rekent momenteel diverse houtproductiescenario's voor zijn domeinen door, waarbij de vrijheidsgraden voor bosbeheer maximaal verkend worden binnen de randvoorwaarden en inhoudelijke principes van het geïntegreerd natuurbeheer.

Beheertrajecten om productiedoelstellingen te realiseren

Het ANB heeft bosbeheerpakketten opgemaakt ter ondersteuning van het bosbeheer in haar domeinen. Bedoeling is om via het gebruik van deze beheerpakketten een hogere doelmatigheid te bereiken, het planningsproces gedeeltelijk te vereenvoudigen en beter de consequenties van keuzes in het beheerplan te kunnen inschatten. Op basis van de uitgangssituatie én de vooropgestelde natuur- en/of houtproductiedoelen kunnen potentieel toepasbare beheerpakketten geselecteerd worden. Uit deze potentieel toepasbare pakketten kan dan een keuze worden gemaakt op basis van specifieke doelen en de aanwezige expertise en uitrusting.

1.3.2. Het ANB streeft naar een duurzaam gebruik of medegebruik van natuur door een divers en kwalitatief aanbod van producten en de optimalisatie van hun afzet

Duurzaam gebruik van natuur heeft betrekking op de mate waarin producten en diensten aangeboden worden aan de markt, binnen de grenzen van de draagkracht van het ecosysteem. Het gaat daarbij vooral om rondhout van diverse kwaliteiten, houtige en grazige biomassa, jacht en visvangst, landbouwproducten...

Door de nodige diversificatie te voorzien in het aanbod van producten die voortkomen uit het natuurbeheer en door te streven naar een bepaalde kwaliteit en continuïteit in dit aanbod, wordt gelijktijdig naar ecologische, economische en maatschappelijke meerwaarde gestreefd. Zorgen dat de afzet van producten zo optimaal mogelijk gebeurt, bijvoorbeeld door betere vermarkting of alternatieve verwerking, draagt bij tot het duurzaam gebruik en de kosteneffectiviteit van beheer.

Resultaten

Duurzaam hout

Er kwam 1.313 ha FSC-gecertificeerd bos bij. Dat brengt de teller in Vlaanderen op 21.605ha. In totaal is 13.285 ha ANB-domeinbos FSC-gecertificeerd.

In samenwerking met inverte, het Departement Bestuurszaken en het Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid (DAR) wordt een fiche 'duurzaam hout' gefinaliseerd in het kader van het verduurzamen van de overheidsopdrachten tegen 2020. Milieu-, sociale- en economische criteria worden geïntegreerd in alle fases van de overheidsopdrachten. In kader van het loodsproject werden een paar manieren van werken uitgetest en geëvalueerd. Met de nieuwe fiche, inclusief 'best practices', voor de aankopers is het de bedoeling om aan alle overheden een methodiek aan te reiken om op een juridisch correcte en praktisch haalbare manier het gebruik van duurzaam hout aan aannemers/leveranciers op te leggen.

Duurzame jacht

De meer dan 15 verschillende uitvoeringsbesluiten van het Jachtdecreet werden geïntegreerd tot een overzichtelijk en gestructureerd geheel van vier uitvoeringsbesluiten. Deze zijn in werking getreden. Ook werden twee ministeriële besluiten, die uitvoering geven aan de operationele aspecten van het Jachtvoorwaardenbesluit en het Jachtadministratiebesluit opgemaakt. De aanpassingen aan de jachtregelgeving werden zowel binnen het ANB als extern in meerdere infosessies kenbaar gemaakt.

De digitale formulieren 'Indienen van een wildrapport', 'Aanvraag goedkeuring faunabeheerplan', 'Aanvraag afschotplan grof wild' en 'Melding afschot grof wild' werden opgemaakt of aangepast en zullen in 2015 beschikbaar zijn via het e-loket fauna en flora.

De lay-out en inhoud van het nieuwe jachtverlof werden vastgelegd.

Duurzame visserij

Bovenop het reguliere onderhoud worden de paden en visplaatsen op de Leie- en Scheldemeanders gevrijwaard, conform de afspraken tussen het ANB en de Provinciale Visserijcommissie.

Momenteel zijn er enkele projecten in fase van afronding (Wachtebekken Zuunbeek, Grote Zenne).

Het viswateronderzoek geeft onderbouwing aan het beleid inzake openbare visserij (inrichting hengelwateren en herbepotingen). Diverse kanalen en stilstaande viswateren in Vlaanderen werden onderzocht. De rapporten met de resultaten en de aanbevelingen zijn beschikbaar in de rubriek 'viswateronderzoek' op de website van het ANB (www.natuurenbos.be/visserij).

Tussen het ANB, de Afdeling Operationeel Waterbeheer van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en de Dienst Waterbeleid van de Provincie Limburg, werden samenwerkingsovereenkomsten afgesloten rond vismigratie. Met de financiële steun van het Visserijfonds zullen beide waterbeheerders visdoorgangen aanleggen op de Warmbeek en De Demer. Hiermee wordt opnieuw een belangrijke stap gezet in het realiseren van de vrije vismigratie.

Op de Dommel is een paairiffle aangelegd voor het herstel van stroomminnende vissoorten. De werken werden uitgevoerd in opdracht van Watering de Dommelvallei en het Visserijfonds van het ANB heeft de paairiffle mee gefinancierd.

Optimalisatie van productieprocessen

Van de 17 'Kennisondersteuning bij beheer en economie van natuurdomeinen (KOBÉ)'-projecten die uitgevoerd worden, zijn er negen afgerond of in een eindfase. De belangrijkste output betreft de software Sim4Tree, de opmaak van bosbeheerpakketten, de opmaak van een leidraad houtige biomassa voor beheerders en het afronden van een aantal experimenten met betrekking tot de differentiatie van de houtverkoop.

1.3.3. Het ANB maakt ecosystemen zichtbaar, bouwt ze uit en promoot de toepassing ervan

Ecosystemen zijn dynamische complexen van planten, dieren, micro-organismegemeenschappen en het abiotische leefmilieu, die interageren als een functionele eenheid. Ze zijn een fundamenteel onderdeel van de biodiversiteit. Door de relaties en interacties tussen levende organismen en niet-levende componenten leveren ecosystemen diensten en goederen die cruciaal zijn voor welzijn en welvaart van de mens, de 'ecosysteemdiensten'.

En toch staat de biodiversiteit permanent onder druk. Het verlies aan biodiversiteit kost de EU volgens berekeningen van de Europese Commissie 3 % economische groei ofwel 450 miljard euro per jaar.

Ecosysteemdiensten helpen een harmonie te creëren tussen bescherming en duurzaam gebruik en medegebruik van biodiversiteit en ecosystemen. De centrale vraag luidt hoe het natuurlijk kapitaal dat wordt gebruikt behouden kan blijven op een niveau dat toelaat om blijvend te genieten van de rente ervan? De voor ons welzijn zo belangrijke ecosysteemdiensten vormen zo een kader voor een duurzaam gebruik en duurzame ontwikkeling.

Resultaten

Kennisbasis verbreden en uitdiepen

Er werd actief meegewerkt aan het opstarten van verschillende werkgroepen (onder andere integrated valuation, governance, practical application, legal issues) binnen de Belgium Ecosystem Services community of practice (BEES), een informeel kennisnetwerk van wetenschappers en gebruikers van het concept (praktijk en beleid). Het jaar werd afgesloten met een informatiemarkt. Via BEES werd een insteek gegeven in Europese en internationale processen.

Er werd een werkgroep klimaatadaptatie opgericht waarin het ANB zetelt. De Universiteit Gent en het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) maakten een ontwerp verkenningnota met eerste review van internationale literatuur over klimaatadaptatie en effecten op natuur.

De waarde van biodiversiteit en ecosysteemdiensten zichtbaar maken op Vlaams niveau

De uitvoering van de werken in de PIDPA-waterwinning van Malle zal een positieve impact hebben op de aanvoer van kwalitatief goed water naar de waterwinning, maar vooral de grote potenties op vlak van natuurbeleving vallen op. Aansluitend heeft het ANB lectoren aangeleverd voor NARA-T 2015, een ecosysteem assessment voor Vlaanderen.

De integratie van de waarden van biodiversiteit en ecosysteemdiensten op project/planniveau

Het ANB heeft de coördinatie van de natuurwaardeverkenner overgenomen van het Departement Leefmilieu Natuur en Energie. Met de natuurwaardeverkenner kan de (kwalitatieve, kwantitatieve en eventueel monetaire) waarde van 16 ecosysteemdiensten van een gebied worden geraamd. Tegelijkertijd zijn de eerste stappen gezet om de verkenner ruimtelijk expliciet te maken. De ontwikkeling van een stedelijke variant werd opgestart.

2. Kritische voorwaarden voor een kwaliteitsvol natuurbeleid

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de werking van het ANB op vlak van organisatiebeheersing. Deze projecten en processen kunnen beschouwd worden als voorwaarden die moeten vervuld zijn voor een efficiënte, effectieve, integere, klantgerichte en kwaliteitsvolle werking van het agentschap.

2.1. Personeel en organisatiestructuur

Centraal binnen het personeelsbeleid en organisatieontwikkeling staat de HR-strategie: het ANB koestert talenten die resultaten neerzetten en kunnen samenwerken.

Resultaten

Koesteren van talenten

Het talentbeleid van het ANB, 'Elk Talent Telt', werd verruimd van de leidinggevenden tot alle medewerkers. De volgende aanpak werd geïntroduceerd:

1. De bestaande Ploeg-cyclus wordt aangevuld met twee gesprekken:
  - de vlootshouw, waarbij leidinggevenden onder elkaar talent identificeren, moeilijkheden in kaart brengen en mogelijkheden creëren voor talent om te floreren
  - een talentgesprek, waarbij de directe leidinggevende in dialoog gaat met de medewerker, daarbij ondersteund door iemand vanuit de personeelsrol
2. Ontwikkel- en loopbaantrajecten. We kiezen voor 'maatconfectie' bij het vorm geven van trajecten: geen volledig maatwerk – haute couture is niet werkbaar en betaalbaar – maar ook geen standaardtraject voor iedereen.
3. Baanboetsen / jobcrafting. Baanboetsen is onderhandelen over concrete aanpassingen in het takenpakket. Het is een onderhandeling tussen twee gelijkwaardige partijen waarbij het bevorderen of behouden van uitdagend, betekenisvol en gezond werk centraal staat.

De introductie van het talentbeleid gebeurt gefaseerd. In 2014 kwamen de provinciale dienst Antwerpen en de afdeling Beheer aan bod. De uitrol naar andere diensten en afdelingen volgt in 2015.

Om het proces rond de realisatie van de Europese natuurdoelen op snelheid te houden was het essentieel dat het ANB voldoende personeelscapaciteit voorzag. Dit stond in 'Elk Talent Telt' centraal: duidelijke prioriteiten, een stevige analyse en voldoende leiderschap om de beleidslijn te realiseren. Er werd geïnventariseerd wat er precies moest gebeuren en kritisch geanalyseerd wat de tijdsbesteding per dienst en per activiteit was. Dit resulteerde in een onderbouwde inschatting over de capaciteit die nodig is om de managementplannen 1.1 te realiseren. Omdat er meer menskracht nodig was dan beschikbaar werd per dienst en op het niveau van het ANB geschoven met opdrachten, zodat menskracht tijdelijk of structureel vrij kwam.

Statutaire ronde

44 personeelsleden van het ANB zijn statutair geworden. Het vertrekpunt was de ervaring bij het ANB, met de klemtoon op bewezen competenties. Leidinggevenden gaven hun beoordeling op basis

van een interne potentieelinschatting, waarop een kwaliteitscontrole gebeurde. De laureaten leggen in hun statutaire proefperiode een 'meesterproef' af, een activiteit of project met een concreet resultaat dat innovatief is en kadert binnen de strategische doelstellingen van het ANB. De resultaten van de meesterproeven zijn dan weer onderwerp van kennisdeling tussen collega's.

Employer branding

De eerste stappen in de ontwikkeling van employer branding werden gezet. De vacatureberichten werden gestandaardiseerd en aangepast. Er werd een ontwerpstrategie opgemaakt.

Diversiteitsbeleid

Het diversiteitsbeleid werd aangescherpt. Er werd een nieuw diversiteitsplan opgesteld, de 12 acties daarin worden opgevolgd door de werkgroep diversiteit.

Het ANB nam deel aan de **DUOdag**, de doedag voor personen met een arbeidsbeperking. Het concept is eenvoudig: een bedrijf zet op DUOdag zijn deuren voor één dag open voor een werkzoekende die omwille van handicap, chronische ziekte, ... moeilijker de weg vindt naar een job. Die vormt dan samen met een van de eigen werknemers een duo. De werkzoekende werkt mee op de werkvloer en kan proeven van een nieuwe werkervaring. Het ANB heeft zich ingeschreven met volgende DUOjobs: een beleidsadviseur in Oost-Vlaanderen, een administratief medewerker in Brussel en een groenarbeider, boswachter of secretariaatsmedewerker in Limburg.

In het kader van de diversiteit werden in de rekruteringscommunicatie de medewerkers van het agentschap met een migratieachtergrond in de kijker gezet.

Het ANB nam deel aan de **Zuiddag**. Al voor het negende jaar op rij 'spijbelden' leerlingen uit heel Vlaanderen en Brussel één schooldag om te gaan werken. Meer dan 12.000 leerlingen uit het 4de, 5de, 6de en 7de middelbaar gingen die dag aan het werk. Ook bij het ANB deden we onze duit in het zakje. Enkele leerlingen kregen die dag bij ons de kans om het echte bedrijfsleven te ervaren. Het loon dat de scholieren verdienen, staan ze af aan leeftijdsgenoten in het Zuiden. De verdiende lonen van Zuiddag gaan naar Theatre Day Productions, een partnerorganisatie van Broederlijk Delen. Zij organiseren theateropleidingen en workshops voor jongeren in de Gazastrook, gebaseerd op hun eigen verhalen.

Besparingsdoelstellingen personeel

Het personeelsaantal moest dalen met 6,5% tegen juni 2014 (=793 personeelsleden). Het ANB haalde deze doelstelling. De teller stond eind juni 2014 op 783 personen (-7,6%).

Hertekening proces toelagen en vergoedingen

De processen voor het toekennen van de volgende toelagen en vergoedingen werden hertekend:

1. toelage overuren
2. toelage nacht- en weekendprestaties
3. permanentietoelage
4. toelage gevaarlijk werk
5. toelage moeilijk bereikbare werkplaatsen
6. reis- en maaltijdvergoeding

De proceshertekening werd geïmplementeerd. Aandachtspunten bij de hertekening was het evenwicht tussen efficiëntie en goed functionerende controlepunten.

Projectmatig werken

Het projectmatig werken wordt uitgerold binnen de organisatie. Volgens het train-the-trainer principe zullen sleutelfiguren intern getraind worden in drie praktijkgerichte workshops, die op hun

beurt deze workshops zullen inrichten in hun eigen provincie. Kennis die opgebouwd werd in West-Vlaanderen, wordt op deze manier gedeeld met de rest van het ANB. Voor de opvolging van de projecten werd een tool ontwikkeld: APROPOS.

Multipartijensamenwerking

Het ANB is steeds meer afhankelijk van andere belanghebbenden voor de realisatie van de doelstellingen. Het is belangrijk dat de medewerkers van het ANB zich bekwamen in het opzetten van constructieve samenwerkingsverbanden. Daarom is multipartijensamenwerking een strategisch vormingstraject. Er werd afgestemd met de betrokken doelgroepen in de organisatie. Als resultaat hiervan werd in het najaar het projectplan goedgekeurd door de directieraad.

Intervisie leidinggeven voor arbeiders

Binnen het ANB is de rol van ploegbaas geformaliseerd en hebben de betrokkenen als ondersteuning een initiële vorming gekregen. Door de relatief nieuwe taken voor de doelgroep blijft er echter een zekere nood aan vorming en kennisdelen bestaan. Omdat de behoefte vooral praktijkgericht is, werd gekozen voor intervisie, waarbij ploegbazen concrete ervaringen, valkuilen en opportuniteiten met elkaar delen. Er zijn concrete afspraken gemaakt met de organiserende trainingsorganisatie en de provinciale diensten. De intervisiemomenten gaan van start in 2015.

Vereenvoudigd prestatie management voor arbeiders

Het prestatie management voor arbeiders werd bijgestuurd:

- Sturing op niveau van de ploeg als regel voor groenarbeiders, individuele aansturing als uitzondering.
- Ruimte voor individuele klemtonen : twee keer per jaar gesprek van een half uur met een beperkt verslag.
- Weekplanning in plaats van jaarplanning.
- Het behalen van het resultaat is zichtbaar in de monitoring-tool: Plannen en Opvolgen van BeheerWerken (POBW). Voor de evaluatie moet dit niet nog eens geregistreerd worden.

Automatisering prestatie management en vorming

Het ANB was één van de entiteiten die van in het begin ingestapt zijn in Vlimpers Talent. Inmiddels wordt het systeem voor en door alle personeelsleden gebruikt. De planningen 2014 zijn ingevoerd. Ook voor de back-office rond vorming wordt Vlimpers-Talent gebruikt.

Samenwerken als kerncompetentie

Samenwerken komt aan bod in leidinggeven, projectwerking, het functioneren in beslis- en overlegorganen en interne communicatie. Samenwerking met belanghebbenden is één kerncompetentie van het ANB, het winnen van de Europese participatieprijs is daar een indicatie van. We versterken deze competentie door 'relatiebeheer' met belanghebbenden structureel uit te bouwen.

De samenwerking binnen de organisatie werd versterkt door projectwerking uit te bouwen en structureel te verankeren, door kennisdeling als hoeksteen van het ontwikkelbeleid te positioneren, door de interne communicatie te stroomlijnen en door gerichte acties zoals bijvoorbeeld opdrachten voor nieuwkomers te voorzien waarvoor mensen niet anders kunnen dan samen te werken.

Uitvoering van het globaal preventieplan

Om het welzijn van de medewerkers te verbeteren werd het jaaractieplan preventie verder uitgevoerd. De volgende actiepunten werden geïmplementeerd:

- Werken aan de administratieve, technische en juridische conformiteit met de wetgeving en de interne richtlijnen aangaande de loodsen: per regio werden er in verschillende loodsen welzijnsrondgangen uitgevoerd, tijdens deze rondgangen wordt de opvolging gedaan van de aanpassingen van tekortkomingen, inbreuken en non-conformiteit.
- Vorming: er werd gestart met het project brevettering, dit betekent dat alle werknemers de nodige opleidingen krijgen voor de, tot hun werkgebied behorende, machines en taken. Verder werden er 10 toolboxen opgemaakt met als onderwerp aandachtspunten komende uit arbeidsongevallen, welzijnsrondgangen en veranderde wetgeving. De opleiding rond mobiele arbeidsmiddelen werd verdergezet en uitgebreid met ladingzekerheid en de veranderde wetgeving rond signalisatie van landbouwvoertuigen.
- Noodplan natuurbranden: in 2014 werd er een oefening uitgevoerd in de provincie Limburg.
- Psychosociaal welzijn: in de provincie Limburg werd een risicoanalyse uitgevoerd rond stress en burn-out.

Het jaaractieplan 2014 vormde het sluitstuk van de uitvoering van het globaal preventieplan 2010-2014. Dit globaal preventieplan was het eerste binnen het ANB én tevens ook het eerste goedgekeurde globaal preventieplan binnen de Vlaamse overheid. De focus van het jaaractieplan 2014 lag dan ook in de opmaak van een nieuw globaal preventieplan voor de komende vijf jaar (2015-2019). Dit nieuw globaal preventieplan, opgesteld aan de hand van een risicoanalyse, bevat voor de zeven wettelijke welzijnsdomeinen de belangrijkste elementen van het preventie-, veiligheids- en welzijnsbeleid waarvan het agentschap werk wil maken. Via jaaractieplannen zullen deze elementen jaar na jaar verder uitgewerkt worden.

Duurzaam ondernemen

Het ANB liet een duurzaamheidsscan uitvoeren van de werking van het agentschap. De positieve punten en de aandachtspunten werden in kaart gebracht. Maatschappelijk verantwoord ondernemen werd als thema opgenomen in het ondernemingsplan voor 2015. De meest prioritaire aandachtspunten werden opgenomen als projecten of acties.

Doelstellingenmanagement

De interne beleidscyclus werd vastgelegd in de organisatiekalender. De organisatiekalender wordt opgemaakt voor twee jaar en wordt jaarlijks geüpdatet. In deze kalender wordt de planning vastgelegd voor de opmaak van de strategische plannen per organisatieonderdeel, het ondernemingsplan, het budgetplan en de beleidsbrief. Ook de jaarlijkse interne en externe rapporteringsmomenten worden hierin vastgelegd. In de organisatiekalender werd de PDCA-cyclus (plan-do-check-act) en de evaluatie van de inhoudelijke werking en de organisatiebeheersing ingebouwd.

Maturiteit

In het beleidsgericht rapport van Audit Vlaanderen staat vermeld dat het ANB initiatieven blijft nemen met het oog op de verdere uitbouw en versterking van het systeem van interne controle/ organisatiebeheersing en de verdere uitbouw van het systeem van risicomanagement binnen de organisatie. Tevens staat er in vermeld dat deze acties zich bijgevolg reflecteren in een hoge realisatie van de aanbevelingen en een positieve evolutie in de maturiteit op het vlak van interne controle en organisatiebeheersing.

Audit Vlaanderen evalueerde in 2014 bij het ANB de maturiteit van de sturings- en beheersingsmaatregelen op het vlak van ICT. Uit deze auditopdracht bleek dat het ANB deze maatregelen sinds 2010 verder heeft uitgebouwd en versterkt. De maturiteit van het thema ICT werd hierdoor verhoogd van niveau 2 naar niveau 3 (gedefinieerd). Dit betekent dat de beheersmaatregelen voldoende gedocumenteerd en gecommuniceerd zijn en in praktijk worden toegepast.

Het ANB heeft nu voor alle thema's van de organisatiebeheersing maturiteit 3.

Interne audit

Eind vorig jaar werd beslist om de interne controle binnen het ANB uit te bouwen. Een eerste stap hierin was het uitvoeren van een organisatiebrede risicoanalyse. Inverde en de relatie met het ANB werd ook opgenomen in de scope van deze oefening. De risicoanalyse gebeurde door middel van interviews met sleutelpersonen binnen de organisatie. Gedurende deze interviews werd er gepeild naar het algemeen risicobewustzijn, maar ook naar de controlegezindheid van de procesverantwoordelijken en de reeds aanwezige beheersmaatregelen. Tijdens een plenaire sessie van het Managementcomité en de Directieraad werden de risico's gescoord. Er werd een witboek uitgewerkt voor de invulling van de interne controle binnen het ANB, er werd een auditplan 2014 opgemaakt en een auditplan voorbereid voor de komende drie jaar (2015-2018).

Een aantal audits werden uitgevoerd, onder andere het betalen van facturen en de communicatie- en beslisstromen tussen het ANB en inverde. Een aantal audits zullen dit jaar nog opgestart worden (vermarkten van gronden, houtverkoop, aankoop van gronden, IT, HR, logistiek,...).

Werklastmeting

Er werd een werklastmeting uitgevoerd bij alle personeelsleden. Deze oefening heeft verschillende doelstellingen:

- Objectiveren van de werkdruk zodat de gepaste maatregelen genomen kunnen worden.
- Het gebruik als insteek in het kader van het kerntakendebat.
- Efficiëntiewinsten: gezien de gegevens worden geanalyseerd en intern en extern gebenchmarkt, zullen zij ook informatie geven omtrent mogelijke efficiëntiewinsten en optimalisaties van de werkprocessen.
- Personeelsplan: de gegevens zullen aangewend worden om een nieuw personeelsplan op te maken.
- Organisatiestructuur: de analyse van de gegevens zullen ook input geven om de organisatiestructuur te wijzigen.

Op basis van de resultaten vonden analyserende focusgroepen plaats, waarop de resultaten van de werklastmeting verder werden geanalyseerd. Daarna gingen de explorerende workshops van start. Deze workshops hadden als doel na te gaan wat de gewenste werklast is, in functie van de doelstellingen:

- Welke capaciteit is nodig (en waar) voor de realisatie van de strategie?
- Welke competenties zijn vanuit de strategie en objectieven van het ANB cruciaal en dienen meer aan bod te komen?
- Hoe kunnen deze capaciteitsverschuivingen gerealiseerd worden?

De resultaten van de verschillende workshops werden samengebracht en werden ook meegenomen in het kerntakendebat. Op basis van de resultaten wordt ook nagegaan hoe het ANB best gestructureerd is om de doelstellingen te bereiken. Hierbij zal ook bepaald worden hoe de implementatie zal gebeuren. De daaropvolgende stappen die we zullen uitvoeren, zijn de opmaak van een nieuw personeelsbehoefteplan en de opmaak van nieuwe functiebeschrijvingen die geënt zijn op de functieniveaumatrix en het nieuwe competentiewoordenboek.

2.2. Logistiek

De logistieke cel werkt verder aan het ontwikkelen van een duurzame omgeving om de logistieke activiteiten te ontplooiën. De logistieke processen worden verder opgetekend en uitgewerkt. Verder wil de logistieke cel ook een voortrekkersrol spelen in het duurzaam aankopen.

Resultaten

Logistiek Informatiesysteem ANB (LISA)

In LISA wordt alle informatie rond logistiek binnen het agentschap verzameld. Er werd bepaald wat de basisbehoeften zijn van een stockmodule voor het beheer van kledijartikelen.

Klachtenbehandeling

De procedure voor het indienen en behandelen van klachten werd aangepast. De klachtenprocedure werd gecommuniceerd via het intranet en de nieuwsbrief. De procedure is eveneens beschikbaar op de logistieke intranetpagina's. De klachten kunnen worden aangebracht in een gebruiksvriendelijke online toepassing (SurveyMonkey).

Kledijrichtlijn

De kledijrichtlijn van het agentschap werd geëvalueerd aan de hand van een personeelsenquête. Het resultatenrapport werd voorgelegd aan het Entiteiten Overleg Comité (EOC). Op basis daarvan werd een actieplan opgesteld. De resultaten van de enquête werden via diverse kanalen intern verspreid. Stockproblemen werden aangepakt en er werd een nieuwe soort veiligheidsschoenen voorzien.

Procesmanagement

De processen rond telefonie, kantoor en uitrustingsgoederen werden opgetekend en vastgelegd. De processen rond wagenbeheer werden op basis van veelvuldig overleg grotendeels afgewerkt.

Intranet

Het intranet werd voor de thema's binnen logistiek geüpdatet en gebruiksvriendelijk gemaakt. Medewerkers kunnen hier voortaan terugvinden wie wat doet, hoe kledij kan besteld worden, hoe het onderhoud van de wagens verloopt, hoe men kantoormeubilair kan bestellen,...

Opmaak praktische wegwijzers

Er werd voor de medewerkers een praktische wegwijzer opgemaakt rond hoe omgaan met drukwerk, het aankopen en beheren van papier en papierproducten (bv. enveloppen).

2.3. ICT

De focus voor ICT ligt conform het ICT strategisch plan op een projectmatige aanpak van elk automatiseringsproject. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn: het volgen van de goedgekeurde procedure uit het strategisch IT-plan met onder meer de goedkeuring door de Directieraad van de jaarplanning, het strikt volgen van zeven stappen van een IT-automatiseringsproject, gedetailleerde en goedgekeurde procesbeschrijvingen, elke toepassing testen voor ze in gebruik wordt genomen.

Resultaten

Op globaal niveau bewoog voor ICT het een en ander:

- Er werd veel werk gestoken voor de input bij de ICTaudit door Audit Vlaanderen, met resultaat (zie 2.1 Audit).
- Het ICT Strategisch plan werd grondig geëvalueerd.
- Er vond een uitgebreide enquête plaats rond de werking van de Program Management Board.
- Er vond een grondige analyse plaats van de ICT-passages uit het Vlaamse regeerakkoord en diverse beleidsnota's.
- Het ICT Strategisch plan werd op basis van de vorige punten geactualiseerd, hervormd tot een meerjarenplan en een eerste ontwerp werd afgerond.
- Er werd een eerste ontwerp van Informatieveiligheidsplan ANB afgerond en aan Audit Vlaanderen overgemaakt.
- De interne audit rond ICT werd opgestart.

De volgende projecten werden uitgevoerd:

- **Meetklem** : Integratie van elektronische meetklemmen in het programma voor de houtverkoop (Ivanho).
- **Dossieropvolgingssysteem Soortenschade** : Systeem om de online aanvragen (via het e-loket) voor compensatie van schade door soorten te behandelen. Dossierbehandelaars kunnen dossiers die via het e-loket zijn ingediend nu volledig via deze toepassing opvolgen.
- **Website Natuur in je Buurt**: Na een user experience analyse werd een nieuwe website opgebouwd. De website is live ([www. Natuurinjebuurt.be](http://www.Natuurinjebuurt.be))
- **BHIO** (BeHeerIndeling Onderhouds module): De bugs in het systeem werden opgespoord en opgelost.
- **OPA 2.0** (Overeenkomsten Patrimonium ANB): Het administratief gedeelte werd in productie gesteld, het GIS-gedeelte wordt verder afgewerkt.
- **POBW 3.2** (Planning van Onderhouds- en BeheerWerken): Op vraag van de gebruikers werden een aantal verbeteringen aangebracht.
- **APROPOS** (Projectopvolgingstool): Ontwikkeling en in gebruikstelling van de projectopvolgingstool.
- **Wildbeheer** : Er werden een tiental formulieren toegevoegd aan het e-loket.
- **Europese natuurdoelen**:
  - **MP1.0** (managementplan 1.0): Het project liep ernstige vertraging op door een slechte kwaliteit van de data waarop de managementplannen gebaseerd zijn.
  - **Website Natura 2000** : Door vertragingen met MP1.0 kon de definitieve website ook nog niet online worden geplaatst.
  - **IHD MP1.1** : De hulpsystemen voor de ingave MP1.1-gegevens werden ontwikkeld.
    - De Invoerschermen Prioritaire Acties en Aandachtspunten zijn gebouwd en goedgekeurd. Webtoepassing Overleg : Werd eind juli opgeleverd.

- **Screeningslaag gebieden Natuurverenigingen** : Samen met Natuurpunt werd een methodiek opgezet om hun screeningsgegevens te integreren met de ANB-gegevens. Dit is noodzakelijk voor de platformkaarten.
- **Kaarten Overlegplatform**. Er werd een methodiek ontworpen voor aanmaak van deze platformkaarten.
- **IVANHO** : Verbetervoorstellen werden doorgevoerd.
- **Business Analyse** : In samenspraak met de projectverantwoordelijken werd door IT-GIS ondersteuning geboden bij het opmaken van een procesbeschrijving to-be en een behoefteanalyse. Dit ging specifiek over volgende projecten.
  - **Subsidies Bos (PDPO)**
  - **Natuurbeheerplan**

Ontwikkelen en beheren van applicaties en databanken

Het nieuwe dossieropvolgingssysteem voor schadevergoedingsaanvragen voor schade door soorten is in gebruik genomen. De dossierbehandelaars kunnen aanvraagdossiers die ingediend werden via het e-loket fauna en flora (www.natuurenbos.be/schade) volledig via deze toepassing opvolgen.

Het gebruik van de digitale meetklem voor het meten van bomen werd geïntegreerd in het programma dat gebruikt wordt voor het opvolgen van de houtverkoop (IVANHO).

De toepassing voor de opmaak van de eerste versie van de managementplannen voor de uitvoering van de natuurdoelen werd ontwikkeld en in gebruik genomen.

Het ANB Systeem Beheerplannen En Toegankelijkheidsregelingen (ASBET) maakt het mogelijk om de goedkeuring en opvolging van bosbeheerplannen en toegankelijkheidsregelingen (TR) digitaal af te handelen. Voor de beperkte en uitgebreide private bosbeheerplannen worden de basisgegevens (dossiercodes, naam beheerplan) nu manueel aangevuld met de minimale benodigde gegevens zoals goedkeuringsdatum, einddatum, ligging (GIS-gegevens percelen), beheerder, ...

Beheer van IT-infrastructuur

220 verouderde pc's die dateerden van voor 2008 werden vervangen. Alle verouderde desktop pc's werden vervangen door laptops, met uitzondering van de gemeenschappelijke pc's. Door de efficiënte aanpak kon het project afgerond worden tegen een veel lagere kostprijs dan de initiële schatting.

2.4. Communicatie

Het agentschap gebruikt een communicatiestrategie met het oog op het versterken van het maatschappelijke en het bestuurlijke draagvlak voor natuur. Het ANB heeft hierbij voldoende aandacht voor beeld- en doelgroepdoorbrekende communicatie. Het agentschap richt zich vooral op het brede publiek. Daarnaast bouwt en onderhoudt het agentschap goede contacten met de pers- en mediawereld.

Resultaten

Externe communicatie

De nieuwe communicatiestrategie focust op de beleving van onze domeinen. Door communicatie vanuit de 'people' lens te bekijken willen we vooral de natuurgebruikers en de natuurtoeristen (mensen die de natuur als decor voor hun activiteiten beschouwen) bereiken. Daarnaast willen we de boswachter als ambassadeur van de natuur ten volle gebruiken in onze communicatie. Ook voor de strategische projecten (Europese natuurdoelen en Natuur in je Buurt) zijn bruikbare strategieën ontwikkeld.

De digitale ontsluiting van onze domeinen is een topprioriteit. Er is nagedacht over een volledige nieuwe site die die ambitie ter harte neemt. De site krijgt niet alleen een nieuwe voordeur, maar zal volledig anders opgebouwd worden, volledig op maat van de recreant. De nieuwe site wil in dialoog gaan met de bezoekers en zal de troeven van de Vlaamse natuur op alle mogelijke manieren uitspelen. De integratie met nieuwe media en de andere sites van het ANB is geoptimaliseerd.

Op www.natuurinjebuurt.be vind je allereerst veel inspiratie, mooie en uitzonderlijke plekjes natuur in drukke, vaak verstedelijkte omgevingen, en projecten die op een originele en creatieve manier voor meer natuur in de Vlaamse steden en gemeenten zorgen. Maar ook buitenlandse projecten hebben er een plaatsje. En, uiteraard, ook nuttige tips om zelf aan de slag te gaan. En dit is nog maar het begin. Deze website wordt continu aangevuld met tips & tricks. Ook door het brede publiek. Via handige online-formulieren kunnen zij zelf hun activiteit, tip of project online zetten op onze website.

De Natura 2000-site is gebouwd en zal in 2015 de inhoudelijke ruggengraat vormen van de communicatie rond de Europese natuurdoelen en de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof). De site richt zich in de eerste plaats tot rechtstreeks betrokkenen in het proces en heeft de ambitie om hen correcte en toegankelijke informatie te bieden over dit complex verhaal.

Het kinderboek 'Een afspraakje in het bos' is gelanceerd tijdens de Week van het Bos. De lancering betekende een echte meerwaarde voor die campagne (extra media-aandacht via VTMKZoom en VTM), maar ook het boek kon mee profiteren van de campagne. Na enkele weken was het uitverkocht en ging het in tweede druk. Kinderen maken zo spelenderwijs kennis met dieren die onbekend of onbemind zijn in Vlaanderen.

De Week van het Bos in kader van de Grote Oorlog was een gigantisch succes. Het thema van de campagne sloeg aan en bracht natuur vanuit een andere invalshoek onder de aandacht. In heel wat belangrijke media werd er verteld over de link tussen natuur en oorlog. De MNM-ochtendshow werd live vanuit Mastenbos uitgezonden en gaf zo het campagnethema en de Vlaamse natuur heel wat aandacht.

Interne communicatie

Het intranet blijft een van de belangrijkste interne communicatieplatformen binnen onze organisatie. Het is dan ook van cruciaal belang dat het een dynamisch platform is dat voortdurend aangepast wordt aan de noden van de organisatie. Zo worden er regelmatig nieuwe kennispagina's opgericht die eens ze gelanceerd zijn verder beheerd worden door de projectleiders zelf. Die pagina's worden vanaf dit jaar ook standaard vervolledigd met een documentenbibliotheek, een nieuwssectie en FAQ-onderdeel (veelgestelde vragen). De dynamiek is ook terug te vinden op de homepagina waar we voor een mooie doorstroming zorgen van info (need to know en nice to know). Een nieuwigheidje op de homepagina is dat we naast de gestandaardiseerde link buttons die duidelijk aangeven waarnaar ze doorlinken (website ANB, website inverde, ...), ook werken met tijdelijke buttons om gemakkelijker door te linken naar campagne- of projectinfo.

De eerste DR op tournee werd georganiseerd (in maart in de provincie West-Vlaanderen). De bedoeling van de Directieraad (DR) op tournee is om de leden van de DR dichterbij de provinciale medewerkers te brengen en zo een informeel platform te creëren waarbij de medewerkers kunnen vertellen over hun projecten en initiatieven en de leden van de DR antwoord kunnen geven op vragen over centrale projecten of de algemene werking van het ANB.

We organiseerden vier goed bijgewoonde Brunchboxen waarvan twee in Brussel (SIM4Tree en Technisch Beheer) en twee in de provincies (QD in Leuven én in Hasselt). De spin-off 'Brunchbox gaat vreemd' werd gelanceerd: dit is een Brunchboxsessie waarbij we een externe partner uitnodigen om kennis te delen. Deze sessie kwam iets minder vlot van de grond. Het concept wordt dan ook geëvalueerd in 2015.

Ook in 2014 werd de Train je collega-campagne ondersteund door een uitgebreide communicatiecampagne die al van start ging tijdens het voorjaar van 2014. In een eerste fase werd een 'save the date' verstuurd via Outlook, in een tweede fase werden collega's aangemoedigd om zich op te geven als trainer, in een derde fase konden alle collega's zich ook effectief inschrijven voor één of meerdere opleidingen. Voor deze campagne werden alle communicatiemiddelen ingezet: intranet (met link op de homepagina naar specifieke Train je collega-pagina's), de digitale nieuwsbrief, posters, direct mails, face-to-face.

De communicatie voor de innovatiewedstrijd ging van start eind februari. Naast artikels op het intranet en in de digitale nieuwsbrief, ontvingen alle medewerkers een flyer over de wedstrijd en kregen alle provincies posters. Aan alle leidinggevendenden werd gevraagd om hun teams te stimuleren om deel te nemen. Een vakjury (met vertegenwoordiging van alle provincies, centrale diensten en inverde én van de verschillende functies binnen onze organisatie) selecteerden de meest interessante ideeën. In de loop van de maand juni konden alle ANB-medewerkers dan online hun stem uitbrengen op hun favoriete idee. Tijdens een zomerse picknick werden de prijzen uitgereikt aan de winnaar en de vier andere genomineerde ideeën. In 2014 communiceerden we ook uitgebreid over de realisatie van enkele genomineerde ideeën van de innovatiewedstrijd van 2013: de klapprozen, de website boscompensatie, het kinderboek 'Afspraakje in het Bos'.

2.5. Financieel management

Het ANB neemt deel aan één van de pilootprojecten in het project van de Vlaamse overheid voor het optimaliseren en vernieuwen van het financieel instrumentarium. Binnen het project worden begroting en boekhouding gekoppeld aan prestaties in het kader van een transparante overheid.

Resultaten

Digitale dossierstroom

In 2013 en 2014 werd een enorme efficiëntieomslag gemaakt in de behandeling van de financiële dossiers. Het systeem van intelligent inscannen van facturen werd ingevoerd. Een digitale dossierstroom werd uitgetekend en voor de dossiers vereffenaar kort ingevoerd. In het verlengde hiervan werd deze digitalisering en efficiëntieomslag doorgetrokken naar de dossiers vereffenaar lang. Alle facturatie gebeurt via het systeem van intelligent scannen. Er werd een doortastende wijziging doorgevoerd in de kwaliteitscontrole en de goedkeuringsstroom, die nu ook digitaal verloopt. De aanbevelingen van de interne audit van het betaalgedrag resulteerden in een verscherping van procesafspraken en monitoring en een meer centraal aangestuurde werking van het financieel team.

Contractmanagementsysteem

De dossiers overheidsopdrachten werden in het contractmanagementsysteem 3P opgenomen. Het gebruik van 3P resulteert in een gestandaardiseerde en meer kwaliteitsvolle voorbereiding en opvolging van de uitvoering van de aanbestedingsdossiers. Er werd sterk ingezet op de opleiding, werkplekleren en kennisuitwisseling over de functionaliteiten van 3P. Sjablonen en procesafspraken werden op punt gezet. Verscheidene diensten proefdraaiden inzake budgetopvolging binnen 3P.

Financiële rapportering

Er is de noodzaak voor een gelaagde structuur van budget- en dossieropvolging, ondersteund door standaard rapportering, die toelaat om op elk niveau van management en dossierbeheer inzicht te verwerven en een opvolging te verzekeren om zo een optimale aanwending van de kredieten te bekomen. In de eerste plaats werd ingezet op de opleiding van de boekhouders van de rapporteringsmogelijkheden van Orafin. Daarnaast werd een systeem opgezet dat toelaat om de gegevens uit Orafin te extraheren en op een gebruiksvriendelijke manier over de benutting te rapporteren. Het systeem laat toe om zowel globale rapporten voor het management te maken als specifieke rapporten voor elke budgethouder.

Kostenanalytische boekhouding

De Vlaamse overheid beoogt dat de entiteiten een kostenanalytische boekhouding opzetten. De entiteiten dienen te rapporteren over de realisatie van het ondernemingsplan, zowel inzake processen als projecten. Hiervoor werd met het analytisch handboek een leidraad aangereikt.

Het ANB werkte een voorstel uit voor een kostenanalytische codering waarmee via verschillende ingangen inzicht kan geboden worden in de besteding van de middelen in relatie tot de strategische en operationele doelstellingen, kostenplaats, proces, project en aard van de uitgaven. Het voorstel wordt verder getoetst aan de praktijk.

Meerjarenbegroting

Het ANB beschikt over een meerjarenbegroting die het kader vormt voor de begrotingsopmaak en ingebracht werd voor het Regeerakkoord en de beleidsnota van de Vlaamse Regering.

2.6. Handhaving

Conform de beleidsnota 2014-2019 van de minister stelt de Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu (voorheen Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving) een strategisch meerjarenprogramma op dat de individuele milieuhandhavingsprogramma's en -prioriteiten bundelt en daarnaast overkoepelende aanbevelingen formuleert. Deze Raad staat ook in voor de opmaak van de jaarlijkse milieuhandhavingsrapporten. Het ANB levert hieraan een essentiële bijdrage met de opmaak van het jaarlijks handhavingsplan en handhavingsrapport.

In uitvoering van de nieuwe handhavingsstrategie voor de periode 2013-2015, heeft het ANB beslist om het concept **programmatisch handhaven** verder toe te passen op de werking van de natuurinspectie.

Resultaten

Het handhavingsplan 2014-2015 werd goedgekeurd en kreeg de titel '*Naar een nieuw handhavingsbeleid in Vlaanderen met verhoogde aandacht voor overleg met doelgroepen met het oog op het verhogen van de naleefbaarheid van de wetgeving*'. De eerste stap binnen programmatisch handhaven is het vaststellen waar de beleidsdoelen het meest worden bedreigd, met behulp van een **risicoanalyse** die in 2013 werd uitgevoerd. De resultaten van de risicoanalyse werden verwerkt in het nieuwe handhavingsplan, dat omwille van diverse redenen, een scope heeft van twee jaar.

Verdere uitvoering van het concept programmatisch handhaven. Met de voorbereiding van de tweede stap, de doelgroepenanalyse, werd in het voorjaar van 2014 een aanvang genomen. De begeleiding van dit project werd in oktober toegewezen. Een eerste stuurgroepvergadering vond plaats in december. De door de Directieraad geselecteerde doelgroepen zijn overheden en landbouwers.

Het handhavingsrapport 2013 werd opgesteld. Met dat rapport levert het ANB een bijdrage aan het jaarlijks milieuhandhavingsrapport van de Vlaamse Hoge Raad voor Milieuhandhaving.

De gewijzigde regelgeving, onder meer in verband met de depenalisering van meer milieumisdrijven en de invoering van de bestuurlijke dwangsom, werd geïmplementeerd.

Het ANB was vertegenwoordigd op de vergaderingen van de diverse overlegfora (VHRM, werkgroepen VHRM, werkgroep LNE-milieuhandhaving) en heeft daarin een actieve bijdrage geleverd, zo onder meer:

- De ANB-bijdrage aan het VHRM jaarrapport
- De ANB-bijdrage aan de finalisering van het ontwerp-BVR tot wijziging van het milieuhandhavingsbesluit
- Opname van thema handhaving in de beleidsnota
- Opvolging CAG-werkgroep beleidsdomeinoverschrijdend inspectiebeleid

De verhouding van het aantal opgemaakte aanmaningen ten opzichte van het totaal aanmaningen en PV's is 56,3% voor 2014, conform de vooropgestelde jaardoelstelling.

2.7. Regelgeving

Het Project Wetsintegratie is ontstaan uit de nood tot afstemming van de diverse ANB-gerelateerde regelgevingen rond natuur, bos, jacht en visserij. In hun huidige vorm zijn deze regelgevingen niet volledig op elkaar afgestemd. Dit heeft mogelijk negatieve gevolgen op het vlak van de rechtszekerheid en de effectiviteit van de regelgeving. Om deze reden wil het ANB, in het belang van de betrokken partijen, niet in het minst de burger die als rechtsonderhorige met deze regelgeving te maken krijgt, haar sectorregelgeving grondig afstemmen.

Voor dit project wordt gewerkt met behulp van modules. De omvangrijkste van deze modules is gevat door de werktitel 'Geïntegreerd Beheer van de Natuur' (GBN). Meer specifiek is het, om tot een effectiever natuurbeleid te komen, aan de orde om een doorgedreven vereenvoudiging en integratie van het Bosdecreet en het decreet natuurbehoud door te voeren.

Buiten het bereik van het Project Wetsintegratie worden nog een aantal andere regelgevende initiatieven uitgevoerd in het kader van administratieve vereenvoudiging.

Resultaten

Geïntegreerd beheer van de Natuur (GBN)

In de eerste helft van het jaar leverde het GBN-team een reeks resultaten en werden zo belangrijke mijlpalen afgerond. Een eerste product is het decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos, dat definitief goedgekeurd werd door de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. Hiermee worden zowel het decreet natuurbehoud als het Bosdecreet grondig gewijzigd. De tweede mijlpaal is het Instandhoudingsbesluit dat definitief goedgekeurd werd door de Vlaamse Regering in juni 2014. De nodige stappen werden gezet om het geïntegreerd natuurbeheer in de praktijk te kunnen brengen. Voor één van die besluiten, het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuurreservaten, zijn de eerste principiële goedkeuring alsook het vragen van advies aan de strategische adviesraden en het verwerken van dat advies al gerealiseerd. Verder werden een voorontwerp van besluihoudende criteria duurzaam natuurbeheer uitgewerkt en een ontwerp van conceptnota inzake de nieuwe financiering van het natuurbeheer opgesteld. De totstandkoming van deze resultaten vond plaats in overleg met de doelgroepen.

In het vermelde decreet werd tevens een decretale rechtsgrond voorzien voor de **provinciale taakstelling ten aanzien van de regionale landschappen en de bosgroepen**. De provincies zijn nu bevoegd voor de erkenning, subsidiëring en opvolging van de regionale landschappen en de bosgroepen. Met de vijf provincies werden samenwerkingsakkoorden afgesloten voor de projectfinanciering gedurende een periode van drie jaar. In uitvoering daarvan heeft elke provincie een actieprogramma ingediend opgesteld. Deze provinciale actieprogramma's werden na grondige evaluatie binnen het ANB goedgekeurd.

Er is werk gemaakt van interne communicatie over de gewijzigde regelgeving. De werkzaamheden om de nieuwe regels inzake het instandhoudingsbeleid uit te voeren zijn volop aan de gang. De werkzaamheden om uitvoering te geven aan het nieuwe artikel 9bis van het decreet natuurbehoud van 21 oktober 1997, ter bescherming van historisch permanente graslanden, zijn van start gegaan.

In context van de besluitvorming rond het geïntegreerd beheer van de natuur (GBN) en de visienota 'actieplan ruimtelijk bedreigde bossen' is besloten tot een bijstelling van de spelregels rond boscompensatie. Zo is beslist dat ontbossingen groter dan 3 ha alleen nog in natura zullen kunnen gecompenseerd worden door aanleg van een compenserende bebossing. Dergelijke grootschalige

ontbossingen zullen dus niet meer kunnen gecompenseerd worden door het betalen van een financiële bosbehoudsbijdrage.

Ontbossing van bostypes die een bijdrage leveren aan de Europese natuurdoelen, zullen driemaal in oppervlakte moeten gecompenseerd worden. Tegelijk kreeg het ANB opdracht een systeem van verhandelbare boscompensatierechten te bedenken. Hiervoor werd reeds een voorstel uitgewerkt. Maar dat voorstel moet nog grondiger bekeken worden in functie van haalbaarheid en eventueel negatieve beleidseffecten.

Naast deze wijzigingen in het wetgevend kader heeft het ANB een bijstelling uitgewerkt van het intern beoordelingskader voor het adviseren van stedenbouwkundige vergunningen tot ontbossen en het al dan niet toestaan van ontheffingen op het verbod tot ontbossen. Het is de bedoeling het ontbossen van bossen gelegen in de zogenaamde toplaag van 'ruimtelijke bedreigde bossen' strikter te bekijken en bij voorkeur te kiezen voor het behoud van deze bossen.

Wildedierenziekten

Het decreet betreffende de preventie, bewaking en bestrijding van ziekten bij in het wild levende dieren, verder afgekort als het 'Wildedierenziektedecreet', heeft betrekking op ziekten die bij in het wild levende dieren kunnen voorkomen. Een aantal van dergelijke ziekten kunnen mogelijk ook infectie veroorzaken bij gedomesticeerde dieren en/of bij de mens. Indien dergelijke ziekten bij in het wild levende dieren voorkomen, kan dit een aanzienlijk risico vormen voor de economische welvaart van beroepsmatige dierenhouders en voor de volksgezondheid. Ook kunnen sommige infecties bij in het wild levende dieren een bedreiging vormen voor het natuurbehoud wanneer zij het voortbestaan van een duurzame populatie van een inheemse soort in het gedrang brengen.

Voor deze hele problematiek biedt het Wildedierenziektedecreet een rechtsgrondslag zodat, indien nodig, maatregelen in verband met de preventie, bewaking en bestrijding genomen kunnen worden. Het decreet voorziet in een kapstok om alle te nemen maatregelen mogelijk te maken. Het decreet heeft geen directe consequenties op de huidige werking van het ANB; de uitvoeringsbesluiten zullen dat wel hebben. Het decreet werd bekrachtigd en gepubliceerd en treedt in werking op een door de Vlaamse Regering vast te stellen datum en uiterlijk op 01/01/2015.

Europese natuurdoelen

Op 23 april 2014 keurde de Vlaamse Regering 36 besluiten tot vaststellen van de Europese natuurdoelen en tot aanwijzing van de Speciale Beschermingszones (SBZ's) definitief goed.

Groenjobs

Het Besluit van de Vlaamse Regering rond Groenjobs werd definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 28/03/2014 en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 20/05/2014. De overgangsregeling waarbij de werkjaren werden afgestemd op de kalenderjaren, werd afgerond. Tegen 1 juni dienden de actoren in te tekenen op de nieuwe regeling voor de periode 2015-2017. Er werden 30 ontvankelijke aanvragen ingediend. Vijftien waren afkomstig van nieuwe aanvragers: voornamelijk OCMW's, provincies, regionale landschappen en bosgroepen. De ontvankelijkheidsprocedure werd ondertussen afgerond en de vastleggingsprocedure is lopende.

Pootringen vogels

Het wijzigingsbesluit met betrekking tot pootringen voor vogels verscheen op 16 juni 2014 in het Belgisch Staatsblad en is in werking getreden. Deze wijzigingen zijn een uitloper van een overleg met de sector.

Rode lijsten

Door de goedkeuring van de Rode Lijst voor zoogdieren, lieveheersbeestjes en waterwantsen wordt het nu mogelijk om in het kader van het Soortenbesluit een soortenbeschermingsprogramma op te maken en goed te keuren, zodat op terrein effectief kan worden ingezet op het nemen van maatregelen voor het bekomen van een gunstige staat van instandhouding voor de kritische soorten uit de vermelde Rode Lijsten indien ze zijn opgenomen in categorie 1,2 of 3 van bijlage 1 van het Soortenbesluit.

3. Het agentschap in cijfers

Kencijfer	2013	2014
Totale oppervlakte Vlaamse natuurreservaten	6.680 ha	6.680 ha
Totale oppervlakte erkende natuurreservaten	16.318 ha	17.817 ha
Totale oppervlakte aangewezen bosreservaten	3.094 ha	3.134 ha
Totale oppervlakte bos in Vlaanderen	185.686 ha	185.686 ha
Aantal lopende natuurinrichtingsprojecten	13	15
Totale oppervlakte VEN	90.087 ha	90.521 ha
Totale oppervlakte natuurverwevingsgebied	4.089 ha	4.337 ha
Totale oppervlakte Speciale Beschermingszones - Habitatrichtlijngebied - Vogelrichtlijngebied	166.322 ha 105.021 ha (38 SBZ-H) 98.243 ha (24 SBZ-V)	166.322 ha 105.021 ha (38 SBZ-H) 98.243 ha (24 SBZ-V)
Totale oppervlakte Ramsar-gebieden	5.572 ha	5.572 ha
Percentage ANB-domeinen met een goedgekeurd beheerplan	49 %	53 %
Aantal soortenbeschermingsplannen en -programma's in uitvoering	12	13
Aantal erkende vogelopvangcentra	10	10
Aantal erkende wildbeheerseenheden	183	182
Aantal toegangspoorten domeinen	14	11
Totale oppervlakte in beheer bij het ANB	79.204 ha	80.509 ha
Totale oppervlakte domeinen in medebeheer - openbaar bos - militaire domeinen	33.412 ha 23.445 ha 9.967 ha	33.856 ha 23.889 ha 9.967 ha
Totale oppervlakte met beheeroverdracht naar het ANB	7.883 ha	8.204 ha
Totale oppervlakte in eigendom van het ANB	37.909 ha	38.449 ha
Totale oppervlakte gecertificeerd bos	20.258 ha	21.605 ha
Totaal aantal jachtverloven en jachtvergunningen	12.027	12.291
Totaal aantal visverloven	64.643	67.554
Totaal aantal opgemaakte Processen-Verbaal	551	656
Volume hout dat jaarlijks wordt verkocht	227.762 m ³	228.026 m ³
Aantal erkende exploitanten en kopers van hout	320	336

Aantal zaadboomgaarden van het ANB	80	99
Return ecosysteemdiensten ANB-domeinen	440-900 miljoen euro	440-900 miljoen euro
Aantal erkende speelzones	499	515
Aantal aangevraagde INBO-adviezen	112	79
Aantal medewerkers van het agentschap	785	783

4. Financieel verslag

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de benutting van de kredieten op 31/12/2014. De bedragen worden weergegeven in k.euro.

	VAK BA 2014 (euro)	VAK Benut (euro)	VAK benuttings%
Apparaatskredieten			
LD0/1LA-H-2-Z/LO (Lonen)	36.906	36.885	100%
LD0/1LA-H-2-Z/WT (Werking)	3.852	3.849	100%
Algemene Uitgavenbegroting			
LD0/1LC-H-2-F/WT (Beleid)	5.990	5.856	98%
LD0/1LC-H-5-Y/IS (Natuurinrichting)	3.603	3.603	100%
LD0/1LC-H-4-F/WT (VRK's)	5.300	4.942	93%
LDO/1LC-H-4-Y/IS (Overdracht VLM middelen Bossencompensatie)	850	850	100%
MINA fonds			
LBC/3LD-H-2-A/WT (Beleid)	53.730	53.413	99%
LBC/3LD-H-2-Z/IS (Grondenbank VLM)	3.550	3.531	99%
LDC/3LD-H-2-A/WT (Werking vereffenaar kort)	4.017	3.998	100%

	VEK BA 2014 (euro)	VEK Benut (euro)	VEK benuttings%
Apparaatskredieten			
LD0/1LA-H-2-Z/LO (Lonen)	36.906	36.885	100%
LD0/1LA-H-2-Z/WT (Werking)	3.852	3.832	99%
Algemene Uitgavenbegroting			
LD0/1LC-H-2-F/WT (Beleid)	6.272	4.974	79%
LD0/1LC-H-5-Y/IS (Natuurinrichting)	2.734	2.734	100%
LD0/1LC-H-4-F/WT (VRK's)	5.300	4.506	85%
LDO/1LC-H-4-Y/IS (Overdracht VLM middelen Bossencompensatie)	850	850	100%
MINA fonds			
LBC/3LD-H-2-A/WT (Beleid)	50.820	47.436	93%
LBC/3LD-H-2-Z/IS (Grondenbank VLM)	5.960	5.993	100%
LDC/3LD-H-2-A/WT (Werking vereffenaar kort)	3.882	3.718	96%